

A vogul nyelv idegen elemei.

I. Török jövevényszók a vogulban.

Ismeretes dolog, hogy a vogulok több ízben is érintkeztek törökfajú népekkel, s ezek az érintkezések természetesen nem mehettek végbe a nélkül, hogy a nyelvben is nyomokat ne hagytak volna. A vogul nyelv török elemei két ilyen érintkezésről tanúskodnak: az első nagyon régi időkbe, valószínűleg még a vogulosztják nyelvégység korába esik. Hatása leginkább a halászat, vadászat, tehát a kezdetlegesebb műveltségi fokon álló nép foglalkozásainak műszavain látszik meg. A második érintkezés a XV. század vége felé történt. Az oroszok szibériai hódításai előtt körülbelül egy századdal (1480 körül) tatárok telepedtek le a Tavda folyó vidékén, s azt a nagy hatást, a melyet ez a nép a vogulokra gyakorolt, leginkább a tavadai nyelvjárás mutatja, mely telve van tatár elemekkel, sőt ugyancsak tatár hatás alatt eredeti hangsúlyát is elvesztette s hanganyaga is részben megváltozott (l. MUNKÁCSI B. A tavadai nyelvj. Ugor füz. 11.). Az átvett szó hangalakja legtöbb esetben arra mutat, hogy a közvetlen átvevő a tavadai nyelvjárás volt (mely egyszersmind leghívebben megőrizte a tatár szó eredeti alakját), s azután közvetítőként szerepelt a többi nyelvjárásokkal szemben.

E második érintkezés korában átvett szavak szorosabban az u. n. kultúrsvavak közé tartoznak, s közülök nem egy a tatárban is arab vagy perzsa jövevényszó. A főbb csoportok, a melyekbe ezeket a szavakat osztani lehet:

I. Hit, vallás: *šajtan sátán*; *äsrä'il'* ördög, sárkány; *oxér-sómeŋ* végítélet; *okhešem* imádság stb.

II. Család, társadalom: *χqn* fejedelem; *qtém* ember; *aki* nagyatya; *palts* sógorasszony; *pōs* sógor stb.

III. Kereskedés, ipar: *äsätku* kölcsön; *oxsä* pénz; *älten* arany; *japäk* selyem; *namët* nemez stb.

IV. Földmívelés, termények: *puti* búza; *qšlëx*

árpa; *küpäñ* kepe; asztag; *čalkıhan* répa; *khumlax* komló; *kuošm* retek stb.

V. Ételek, italok: *itmäx* kenyér; *nañ* kenyér; *sara* sör; *qraqhwe* pálinka; *pusä* sör; *šaj* tea stb.

VI. Házi szerek: *älék* szita; *čamši* ostor; *maltax* fegyver; *čiläx* kád; *čumläx* fazék; *qraq* szekér; *taxtultap* tiló stb.

VII. Házi állatok: *kurka* tyúk; *pučqn* bika; *mišäx* macska stb.

VIII. Öltözet: *pašmäk* faczipő; *čupräk* rongy; *taxlä* sipka stb.

IX. Írás: *khqt* papiros; *nēpek* írás stb.

Az ilyen átvételek természetesen hangtani tekintetben nem olyan fontosak; egyik nép átadja őket a másiknak, a szükséglet vagy a műveltség terjedése szerint, a nélkül hogy az illető nyelv szervezetében mélyebb nyomokat hagynának.

Az alább közölt táblázat feltünteti az eredeti tatár szavak és a vogul nyelvbeli alakjuk magánhangzóinak megfelelését (a tőszótag hangzójára szorítkozva):

Tatár	Tavdai	Kondai	Eszaki
<i>a</i>	<i>q</i>	<i>o</i> (ritk. <i>q</i>)	<i>q</i>
<i>ä</i>	<i>ä, a</i>	<i>o, q</i>	<i>a</i>
<i>e</i>	<i>e, i</i>	<i>ä, ö</i>	<i>e, a</i>
<i>i</i>	<i>a</i>	<i>q</i>	
<i>i</i>	<i>i, e</i>	<i>e, a</i>	<i>a, q</i>
<i>o</i>	<i>o</i>	<i>u</i>	<i>u</i>

A mássalhangzóknál természetesen végbementek mindazok a változások, a melyeket a speciális vogul hangviszonyok megköveteltek.

Tudvalévő dolog, hogy a vogulban nincsenek zöngés explosívák, ennél fogva a tatár *d, b* hangokat a vogul a megfelelő zöngétlenekkel helyettesítette, pl. tat. *ädäm* > vog. *qtem, ätäm*; tat. *ambar* > vog. *ampër*.

Tatár szókezdő *k* mélyhangok (*a, o, u, i*) előtt *č*-vá változott a vogulban, különösen a régi átvételekben, a miből arra lehet következtetni, hogy az első átvételek ideje abba a korba esik, a mikor a *k > č* hangváltozás a vogulban még nem szűnt meg; pl. csuv. *karš* > vog. *čars*; tat. *kajin* > vog. *čäl', khöl'*; tat. *karak* > vog. *čāreč-si*; csag. tat. *kirkaul* > vog. *črčei*; — de magas hangok előtt megmaradt a *k*, pl. alt. *kep* > vog. *kép(-él)*; tat. *kesä* > vog. *käs*.

A tatár *č*-ből a vogulban *š* vagy *ś* lett, csak a tavadai nyelvjárás tartotta meg a *č*-t.

Az egyes különösebb esetekben maga a szójegyzék nyújt felvilágosítást.

A szójegyzékbe fel vannak véve azok a szavak is, a melyeknek török eredetére már mások is rámutattak (vö. különösen MUNKÁCSI B. A fémnevek őstörténeti vallomásai. A magyar népies halászat műnyelve (Ethn. IV., V.).

A szójegyzékben használt rövidítések a következők: f.: finn (suomi) | lp.: lapp | md. M.: moksa mordvin; md. E.: erza mordvin; md. Pšen.: moksa mordvin Pšenevo faluból | votj.: votják | zürj.: zürjén | osztj.: osztják; É.: északi, Irt.: irtisi, Szurg.: szurguti, D.: déli | vog.: vogul; É.: északi, AL.: alsólozvai, KL.: középlozvai, P.: pelimi, T.: tavadai nyelvjárás | magy.: magyar || kaz. tat.: kazáni tatár | csuv.: csuvas | miš.: mišeri tatár | kirg.: kirgiz | kojb. kar.: kojbál-karagasz | krm.: krimi | leb.: lebediai | tel.: teleuti | tar.: taranči | bask.: baskir | azerb.: azerbajdsáni | csag.: csagataj | sag.: sagai | bar.: baraba nyelvjárás | oszm.: oszmanli | alt.: altai | soj.: sojoni tatár | tob. tat.: tobolszki tatár | jak.: jakut || ar.: arab || mong.: mongol | burj.: burját || szam.: szamojéd | szam. K.: kamaszini szamojéd | szam. O.: osztják szamojéd || or.: orosz.

A vogul példa után következő egyszerű szám az illető nyelvjárás nyelvtanára vonatkozik; a római szám MUNKÁCSI «*Vogul népköltési gyűjtemény*»-ének illető kötetét jelöli. AHLQV. Wog. W. = Wogulisches Wörterverzeichnis von AUGUST AHLQVIST 1891 (Suomalais-ugrilaisen seuran toimituksia II.) | AHLQV. Nord. O. = Ueber die Sprache der Nord-Ostjaken, von AUGUST AHLQVIST. 1880 | PAAS. = Die türkischen Lehnwörter im Mordwinischen, von H. PAASONEN. 1897. (Journal de la Société Finno-Ougrienne XV.) | GENETZ Ostperm. Spr. = Ostpermissche Sprachstudien von ARVID GENETZ 1897. | BÁL. II. vagy III. = Kazáni tatár nyelvtanulmányok. II. Kazáni tatár szótár. III. Kazáni tatár nyelvtan. Irta SZENTKATOLNAI BÁLINT GÁBOR. Budapest 1876. | OSTR. = Н. Остроумова Татарско-русский словарь. Казань 1892. | ZOL. = Корневой чувашско-русский словарь, стб. составленъ н. и. Золотницкимъ. Казань. 1875. | Altgr. = Грамматика алтайскаго языка составлена членами алтайской миссии. Казань 1869. |

RADL. Ph. = Phonetik der nördlichen Türksprachen von Dr. W. RADLOFF. Leipzig 1882. | RADL. W. = Versuch eines Wörterbuches der türk. Dialekte von Dr. W. RADLOFF. 1888. St. Petersburg. | CASTR. Sam. W. = ALEXANDER CASTRÉN'S Wörterverzeichnisse aus den samojedischen Sprachen. Bearbeitet von ANTON SCHIEFNER. St. Petersburg 1855. | BUDAG. = Сравнительный словарь турецко-татарскихъ нарѣчій, составилъ Лазарь Будаговъ. Санктпетербургъ 1871. | BÖHTL. = Ueber die Sprache der Jakuten von OTTO BÖHTLINGK. St. Petersburg 1851. | Bl. = Dictionnaire turc-français par T. X. BIANCHI ET J. D. KIEFFER. Paris 1850. | ZENK. = Dictionnaire turc-arab-persan par J. TH. ZENKER. Leipzig 1876.

1. vog.: É. *a'ir* örvény; wasserstrudel II. 391.

vö. csag. *ägir* drehen, wenden | *ägrik*, *ägrim* wasserwirbel (RADL. W. 705.) | tar. *agir* drehen | azerb. *ägir* id. | oszm. *ägir* id. (RADL. W. 705.)

Talán ide tartozik osztj.: D. *eghërne* язь (jászkeszeg) | *ägerna* id. (NyK. 26 : 16.)

2. vog.: AL. *ažšerix* pók; spinne | *oauk-šerix* id. (AHLQV. Wog. W. 35.)

A vogul szó első elemével nyilván azonos sor. *agži* наукъ; spinne | sor. leb. sag. *ag* háló; netz (RADL. W. 141.) *agči* hálócsináló | leb. *agžibak* spinne (RADL. W. 182.)

3. vog.: É. *akër* házi eb; haushund | L. *qkër* id. | P. *oqkër* id. (Ethn. 5 : 73.) | É. *qri* agár; windspiel III. 259. | szigvai *qri* nőstény eb (Ethn. 5 : 73.)

vö. kirk. *igär* (VÁMB.) | bar. *igär* jagdhund (RADL. W. 1425.) tel. *änär* jagdhund, hühnerhund (RADL.) — osszét *igär*, *yegar* jagdhund | avar *eger* id. (Ethn. 5 : 73.)

osztj.: É. *akar* russischer hund mit langen ohren (AHLQV. Nord. O. 64.) | magy. *agár*.

MUNKÁCSI (Ethn. 5 : 73.) a vogul *akër* szót ősiráni átvételnek tartja, nem véve figyelembe VÁMBÉRY adatát (kirk. *igär*), mert nincsen meg BUDAGOV szótárában. De RADLOFF más két nyelvből is közli, s így a vogul *akër* mégis csak török jövevényszó lesz.

4. vog.: É. *aki* nagyatya; grossvater I. 34. bácsi; vetter II. 127. | K. *āk* nagyapó.

kaz. tat. *arai* brüderchen, onkelchen (anrede). (RADL. W. 445.) (*ara* deminutivuma) | tel. *arai* onkel (RADL. W. 145.), *akki* älterer bruder (PAAS. 27.) | alt. *akki* id. | csuv. *akka* старшая сестра, néne (ZOL. 3.).

osztj.: É. *aki*, *agi* onkel, oheim (AHLQV. Nord. O. 64.) | md. *aka* ältere schwester (a csuvasból) (PAAS. 27.) Talán ősrégi egyezés?

5. vog.: K. *amel* 1 mód, kép; art u. weise, bild. 2. dolog; sache. 3. tehetség, bölcsesség, csuda; talent, weisheit, wunder; 4. példabeszéd; gleichniss (NyK. 9 : 17. AHLQV. Wog. W. 2.); *amelin* gondos, álnok (NyK. 10 : 262.); *ogmel* mód I. 168. | P. *ogmel* id. 21. II. 225. — Deminutiv utóképzővel: K. *ogmelés* találós mese; räthsel IV. 395. | *ämälés* id. 153. *omälis* mese; märchen IV. 401. *omälci-omälci* mese-mese-meskete IV. 401. | É. *amis* találós mese (NyK. 24 : 153.) (AHLQV.-nál *ames*, *oames*, *ämils* räthsel 2.). — É. *ämpsi* valamiről találós mesét mondani IV. 393. *ämpsi* találós mesét megfejteni (AHLQV. Wog. W. *ämés*lam räthsel aufgeben). — P. *qmilti* megmond; sagen 19. | KL. *qmilti* beszél; reden 18. | T. *qmältäli* szól; sprechen IV. 351. *puru-qmältilem* kiengesztelem (tkp. visszabeszélem), versöhnen. 308. *amältqxtqlep* beszélő IV. 408.

kaz. tat. *ämäl* mód, eszköz, ravaszság; mittel, art u. weise, arglist (BÁL. II. 16.) | tar. krm. azerb. *ämäl* id. (RADL. W. 950.) | csuv. *amal* mittel, hülfsmittel (средство) heilmittel (лекарство) (ZOL. 4.) | kirk. *amal* hülfsmittel, list, schlaueit (RADL. W. 546.) | oszm. *amäl* oeuvre, action (az arabból) (Br. I. 132.).

osztj.: É. *omal* eszköz, csuda (NyK. 11 : 23.), *omalin* erstaunlich, sonderbar (AHLQV. Nord. O. 115.) | votj. *amal* list, klugheit, verblünte rede, gleichniss; *amalo* listig, schlau (NyK. 18 : 126.) | cser. *amäl* példa, minta (NyK. IV. 338.).

Érdekes példa a fokozatos jelentésfejlődésre. MUNKÁCSI (NyK. 25 : 274. Ethn. 4 : 254.) a vogul *amis* szót a magyar *mesé*-vel egyezteteti. A török eredetet, azt hiszem, nem lehet kétségbe vonni.

6. vog.: É. *ämpér* hombár; kornboden.

kaz. tat. *ambar* id. (BÁL. II. 9.) | vö. csag. *ambar* id. (RADL. W. 653.) | leb. *anmar* id. | alt. *anbar* id. | krm. *ambar* id. (RADL. W. 652.) | oszm. *ambar*, *hambar*, reservoir, magasin, grenier (ZENK. 99. b.).

osztj.: É. *ambar* id. (NyK. 11 : 179.) | cser. *ambar* id. (NyK.

IV. 338.) | votj. *ambar* id. (NyK. 18 : 135.) | magy. *hambár* id. Megvan az oroszban is (амбаръ), s esetleg onnan kerülhetett a vogulba.

7. vog.: É. *as* nyílás, rés; öfönung, spalt. I. 12. lyuk; loch. vö. sor. leb. *ags* (wenn keine vocalisch anlautende endung an dieses wort tritt, so wird meist *ās* gesprochen) mund, öfönung (RADL. W. 178.) | csag. *agz* mund, mündung, öfönung (RADL. W. 179.) | oszm. *agz* id. | vö. még a köztörök *as- ac-* 'kinyitni' igét.

8. vog.: T. *ašätku* kölesön (tatár dativ. *-ka -kä* raggal). kaz. tat. *äžät* anleihe, darlehen; *äžätkä* *almak* auf schuld nehmen, leihen (RADL. W. 866.) < arab حاجت.

9. vog.: É. *āsek* vérsavó hurka; eine art blutwurst IV. 402. kaz. tat. *ecäge, iček* bélhurka; darm. (BÁL. II. 18.) | csag. *ičäk* eingeweide, darm. | krm. *ičägä* id. (RADL. W. 1515.)

10. vog.: K. *asraj* ördög; teufel (NyK. 9 : 13.), *asrai* id. (AHLQV. Wog. W. 3.) | T. *äsrä'il* sárkány; drache IV. 352., 353., 355.

vö. kirg. *äzrä'il* der todesengel (RADL. W. 899.) | jak. *ažarai* kleiner teufel (BÖHTL. 6.).

11. vog.: P. (*pel-*)*ošiti* megsavanyodik; sauer werden | T. *āšte* id. 307.

kaz. tat. *äce* savanyú, csípös; sauer, beissend; *äce* *savanyodni*; sauer werden (BÁL. II. 15.) | vö. krm. *aci* sauer, sauer werden (RADL. W. 503.) | jak. *asi* sauer, bitter *asii* sauer werden (BÖHTL. 12.) | alt. tel. krm. *acit* durchsäuern, säuern (RADL. W. 508.).

12. vog.: É. *atēm* ember; mensch I. 203. III. 231. | T. *ätäm, äitäm* id. 107., 166. | É. *qtom* Ádám | K. *oqtēm, oätēm* id. II. 223., 376.

kaz. tat. *ädäm* ember; mensch (BÁL. II. 16.) *ädäm* id. (OSTR. 3.) | vö. csuv. *adam* id. | krm. *adam* | azerb. *adam* id. | tob. *adam* id. (RADL. W. 486.) | kirg. *ädäm* id. (RADL. W. 853.) | tar. *adäm* id. (RADL. W. 486.) | oszm. *ādam, adem* homme (ZENK. 21. a.) | (az arabból).

cseser. *edem, ajdeme* id. (NyK. 3 : 398.) | votj. *ađami* id. (NyK. 18 : 125.)

13. vog.: KL. *älék* szita; sieb IV. 398. *mokē-älēxtāyw* liszt-szitalás (*älēxti* szitalni) | K. *elēy* szita. 377.

kaz. tat. *iläk* szita, rosta, kosár; sieb, reuter, korb (BÁL. II. 26.) | vö. tob. *iläk* szita (RADL. W. 1479.) | csag. krm. sor. *äläk* id. (RADL. W. 811.).

14. vog.: T. *är* minden; jeder IV. 344. *är-üt* minden éjjel; *är-pom* mindig; immer 317. *är-khar* (subst.) minden 167.

kaz. tat. *är* minden; jeder (BÁL. II. 16.) | vö. kirk. *är* jeder, ein jeder (RADL. W. 754.) | alt. *ar* id. (ZOL. 91.) | tel. *ar* id. (RADL. W. 243.) | csuv. *zar-ber* каждый (ZOL. 91.) | oszm. *her*, *her-bir* chaque, chacun (ZENK. 939b.) (a perzsából).

md. M. *är*, jár E. *er-vejke* jeder, *er-ki* jedermann (PAAS. 32.) | votj. *är*, *ar* id. (NyK. 18 : 135.)

15. vog.: T. *äričäy* karó; stange, pfahl.

Talán összefügg vele a kirk. *äriš*, *äriš* die obere seitenstange am wagenkorbe, feinerstange | alt. tel. sor. leb. *ariš* id. (RADL. W. 278.); vagy talán or. рыцарь emelő-rúd.

16. vog.: KL. *äres-wüt* kvász; kwass.

? vö. kaz. tat. *ariš* rozs; rogen (BÁL. II. 10.) | alt. tel. sor. *ariš* rozs. (RADL. W. 278.); kojb.-kar. sag. *aris* id. (Radl. W. 277.)

17. vog.: K. *äcel* halál; tod (NyK. 9 : 11) *äcel*, *oäsel* id. (AHLQV. Wog. W. 3.) | P. *oäsel* halál 15. | T. *äcäl* id. 330. IV. 351.

kaz. tat. *äzel* halál, tod | vö. krm. *äžäl* todesstunde (RADL. W. 865.) | azerb. *äžäl* id. | oszm. *ežel* bestimmte zeit, stunde, todesstunde (ZENK.) *äžäl* causes, motifs, raisons, terme fatal, mort (Bl. I. 21.).

votj. *ežel* schicksal, geschick, tod, todesstunde (NyK. 18 : 129.).

18. vog.: T. *äsi*, *äci* nagyatya; grossvater 156. 164.

vö. jak. *äsä* grossvater, oheim (BÖHTL. 19.) | csag. *asi* älterer bruder, grossmutter (RADL. W. 509.); — a jelentésfejlődésre nézve v. ö. tel. *akki* älterer bruder ~ csuv. *akka* старшая сестра | seld. *äsi* besitzer, wirth, herr (RADL. W. 875.).

szam.: B. *äca* jüngerer oheim (CASTR. Sam. W. 258.).

19. vog.: É. *ëlēm* enyv; leim | AL. *jilem* id. | KL. *ülem* id. P. *olēm* id. | K. *elēm* id. (Ethn. 4 : 198.) | T. *ülēm* id. *elēmti* ragaszt 308.

kaz. tat. *jilem* enyv; leim (BÁL. II. 84.) | tob. *jälém, jilim* id. (BUDAG. II. 364.) | csuv. *silem* id. (Ethn. IV. 198.) | jak. *silim* leim (BÖHTL. 168.) | oszm. *jelim* harz, fischleim, vogelleim.

osztj.: É. *ajim* id. | Irt. *ājem* id. | Szurg. *ējem* id. (Ethn. 6 : 137.) | cser. *silem* (a csuvasból) (Ethn. 4 : 198.).

20. vog.: K. *in̄k* sógorasszony; schwägerin II. 225. *īnki* szolgáló, komorna; dienstmädchen, zofe. | É. *enykaj* id. I. 62. 165. | Talán ide tartozik még P. *jengi* szolgáló; diener 8.

kaz. tat. *jin̄ä* ángy, a bátyának a felesége; schwägerin (BÁL. II. 82.) | vö. csuv. *inge* idősbik meny (NyK. 3 : 404.).

cser. *iengä* amita (NyK. 3 : 404.).

21. vog.: É. *ēri* ének; gesang I. 4. *ēryi* énekel; singen | K. *ēri* id. | T. *ēru* id. 319. | KL. *jēri* ének III. 202. *jērri* énekel 45.

? vö. kaz. tat. *jir* dal, ének; lied, gesang (BÁL. II. 81.) | csag. *jir* id. (BUDAG. II. 388.) | kirg. *žir* lied (BUDAGOV II. 388.) | koib. kar. *ēr* id. | csuv. *jora* id. (ZOL. 17.) | oszm. *ir* id. (ZENK. 22b.)

votj. *jirēi* sänger.

Kétségesse teszi az egyeztetést az, hogy a vogul alakok világosan kitetsző töve *ēr̄y-*, a mi tatár **jirek*-nek felelne meg; vö. 22.

22. vog.: É. *ēri* kell; sollen, müssen | alkalmasnak lenni; geeignet sein. II. 6. *nan̄ ērkēn* a te kedvedért; dir zu liebe | K. *ērkelqwe* kényszerítették; gezwungen werden 398. | tő: **erk-*

kaz. tat. *irek* kény, akarat, szabadság, jog; wille, freiheit, recht | *irekser-* kényszerült (BÁL. II. 26.) | vö. csag. *ārik* kraft, gewalt (RADL. W. 762.) | kirg. *erik* kraft, gewalt, wille, freier wille (RADL. W. 763.).

cser. *erik* akarat, szabadság (NyK. 4 : 341.) | votj. *erik, irek* id. (NyK. 18 : 103.)

23. vog.: K. *āš* dolog, munka; arbeit, beschäftigung; *āšēlti* dolgozik; arbeiten | KL. *ēšēlti* id. 17. | AL. *ēšēltetti* id. | T. *ēšēl* dolog; arbeit IV : 364. *išlāti* dolgozni; arbeiten 325.

kaz. tat. *ēš* dolog, ügy, munka; sache, arbeit, beschäftigung. *ēšlā-* dolgozni (BÁL. II. 19.) | alt. krm. *iš-* arbeit (RADL. W. 1546.) | bar. *āš* id. (RADL. W. 905.) | azerb. *išlā-* dolgozni (RADL. W. 1557.) | tar. *išlā* id. | oszm. *išlemek* travailler (Br. I. 107.).

24. vog.: K. *esep* gondolat, vélemény; gedanke, meinung | T. *isäp* helyett, gyanánt (mintegy valakinek a számába) 322. *säptel* mód nélkül, szerfölött; ausserordentlich (tatár *isäb*+*täl* vogul fosztó képző) (MUNKÁCSI) 322.

kaz. tat. *isäb* szám, számolás, czél, tanács, szándék; zahl, rechnung, absicht, rat (BÁL. II. 24.) (RADL. W. 1525.) | kirc. *isäp* id. | tel. *äzäp* meinung, rechnung, zahl (RADL. W. 894.) | bask. *eseble* emlékezni; sich erinnern (NyK. 17 : 372.) | csuv. *χizeb* время, благовременность (ZOL. 92.) | oszm. *hisäb* action de calculer, calcul, compte (Zenk. 387a.) (az arabból).

cser. *ežaplas* tisztelni; ehren; *žep* számadás; rechnung (NyK. 3 : 400.) | votj. *esep* rechnung (NyK. 18 : 128.).

25. vog.: É. *χāηχei* sás; rietgras II. 320. III. 205. | KL. *khōηkh* id. (Ethn. 4 : 298.) | T. *khokhq* nád (MUNKÁCSI).

vö. kaz. tat. *kaki*, *kuki* ribiszkefaj; eine art johannisbeere (BÁL. II. 68.) | alt. *kogo* káka | kirc. *koga* id. (BUDAG. II. 85.) | csuv. *χoχ* káka (BUDAG. II. 85.) | oszm. *kova* binsen (ZENK.).

magy. *káka* id.

26. vog.: É. *χar* tér; platz.

kaz. tat. *kir* mezőség, fennsík (BÁL. II. 54.) | vö. csuv. *χir* feld, steppe (ZOL. 93.).

osztj.: É. *χar* mező, üres hely (NyK. 17 : 44.) (AHLQV. Nord. O. 70.).

27. vog.: É. *χar*: *χarēs takwēs* vékony havú ősz; die herbstzeit, wenn der schnee noch dünn liegt II. 46. *χariy sās* téli nyírhéj; die birkenrinde in winterszeit II. 52.

kaz. tat. *kar* hó; schnee (BÁL. II. 45.) | vö. jak. *χār* schnee (BÖHTL. 80.) | csuv. *jur* id. (RADL. Ph. 137.).

28. vog.: É. *χars* haris; wachtelkönig.

csuv. *karš*: дергачь (ZOL. 32.) *karš* id. (NyK. 20 : 473.) | esag. *karča*, *karčan* eine gattung kleiner schwarzer falcken птица (BUDAG. II. 9.) | kaz. tat. *karačaj* bizonyos fajta madár (BÁL. II. 45.).

cser. *kārš*, *kārič* дергачь (ZOL. 32.) | magy. *haris* wachtelkönig. A vogul *χars* úgy látszik a csuvasból került, legalább hangalakilag ehhez áll legközelebb. Vö. még 38.

29. vog.: É. *χiñ*, *laj-χiñ* alvilági vész; die unterwelts-pest II. 282. 350. *pit-χiñ* járványvész; pest II. 282.

csag. *kín* kín, baj (NyK. 10 : 85.).

osztj.: É. *χèn* scheuche, pest. D. *kin*, *ette-kin* himlő; blattern (NyK. 26 : 23.). Feltűnő a vogulban az *n* palatalizálása.

30. vog.: É. *χāl'* nyírfa; birke II. 381. | KL. *khōl'* id. III. 483. | AL. *khōl'* id. 77. | P. *khōl'* id. 17. | T. *khōl'* id. 161. | É. *χālūsi* nyírfa-erdő; birkenwald II. 381.

kaz. tat. *kajin* nyírfa; birke (BÁL. II. 40.) | vö. alt. *kauin* bepeza; birke (Altgr. 3.).

A tatár *kajin* úgy viszonylik kopott végű vogul másához, mint vog.: L. *kuosm* ~ csuv. *kušman* rettig, K. (*oχer*)-*som* ~ arab *âχer-zemân* (világ vége). — vö. még szam. K. *küjü* birke (CASTR. Sam. W. 182.).

31. vog.: K. *χoloχ* nép; volk (NyK. 9 : 62.) *khōlēχ* id. 322. | T. *khālēχ* nép IV. 408.

kaz. tat. *kalik* nép; volk (BÁL. II. 47.) | kirg. *kalk* nép (BUDAG. I. 537.). Több török nyelvben előfordul. Oszm. *χalk* menschen, erschaffung, das erschaffene (ZENK.) (az arabból).

csér. *χalak* nép; volk | votj. *kalik* id. (NyK. 18 : 130.)

32. vog.: É. *khømer* természet; der männliche samen. II. 223.

? kaz. tat. *χumer* élet; leben (BÁL. II. 71.) | oszm. *øm*r âge, la vie (ZENK.) (az arabból).

votj. *gumir* id. (NyK. 18 : 129.)

33. vog.: É. *χqmsi* ostor; peitsche I. 16. II. 318. | P. *khqm-sēmti* ütöget; schlagen III. 539.

kaz. tat. *kamçi* hasított, lapos szíjú rövid korbács; kurze peitsche mit gespaltenen enden (BÁL. II. 44.) | jak. *kimni* peitsche (BÖHTL. 64.).

osztj.: É. *χomsa*, *χomsi* peitsche (AHLQV. Nord. O. 72.) | D. *ñur-kamçif* szíjostor, melylyel a lovat hajtják (NyK. 26 : 21.) — vö. még szam. K. *kamđu* peitsche (CASTR. Szam. W. 258.).

34. vog.: É. *χqn* fejedelem; fürst I. 8. IV. 338.

kaz. tat. *zan* id. (BÁL. II. 72.) | jak. *zan* gross, bedeutend, prinz (BÖHTL. 77.). Sok török nyelvben előfordul.

md. *kan* id. (PAAS. 36.) | votj. *kun* herr, regent (NyK. 18 : 83.) | zürj. *kan* császár | osztj. : D. *kan* id. (NyK. 26 : 21.) — szam. K. *kan* kaiser (CASTR. Sam. W. 239.).

35. vog. : É. *χῆρεῖσι* rabló; räuber. Tatár -*či* képzővel. *χοροῦς* räuber (AHLQV. Wog. W. 13.).

kaz. tat. *karak* rablás; raub, räuberei. *karakči* rabló; räuber (BÁL. II. 177.) | kirg. *karakši* räuber (NyK. 18 : 106.) | csag. *karak* räubern, plündern (VÁMB. Cag. Sprachstud.)

osztj. : É. *χαραῖσι* räuber (AHLQV. Nord. O. 70.) | votj. *kurok* id. (NyK. 18 : 106.)

36. vog. : *χῆρχει* harkály; specht III. 293. | *qōrqī* specht (AHLQV. Wog. W. 22.).

vö. csag. tat. *kirkaul* фазанъ. (BUDAĞ. II. 102.)

magy. *harkály* specht. — vö. kaz. tat. *kirgi* karvaly (BÁL. II. 54.).

37. vog. : T. *kharaqte* néz; schauen 160., 309. *kharaquläte* ör-ködik; wachen 316., 331. *kharaúle* ör; wache.

kaz. tat. *kara-* néz, schauen | *karquilla* őrizni, bewachen *karauil* őrizet; wache (BÁL. II. 45.) | vö. jak. *kör*, *köröbün* sehen, die aufsicht über jemand haben (BÖHTL. 59.).

osztj. : É. *karaul* őrizés (NyK. 11 : 185.) | zürj. *karaol*, *karaul* wache (NyK. 18 : 109.) | votj. *karaul* id. | cser. *uroul*, *orol* (NyK. 4 : 346.).

38. vog. : T. *karšún* ölyv; habicht IV. 403.

vö. kaz. tat. *karčiga* id. (BÁL. II. 46.) | krm. tel. *karčiga* id. (PAAS. 36.) | csuv. *χορέκα* id. (ZOL. 97.)

md. M. *karšagan*, md. E. *karšagan* id. (PAAS. 36.) — vö. még mongol *χαραγaj* ölyv, héja (NyK. 21 : 316.).

Ha idetartozik, mindenesetre régibb átvétel vog. : É. *χῆρτῆρον* II. 42. *χῆρτῆρén* I. 7. ölyv, habicht. | K. *khartkhän* id. II. 224.

39. vog. : K. *kōsnēs* ablak; fenster III. 126. | P. *kušnäs* 18. | K. *kwōsnēs* id. I. 231.

?vö. alt. *kōzinek* окно (Altgr. 69.).

szam. K. *kōzenäk* fenster (CASTR. Sam. W. 181.).

40. vog.: T. *khq̄s̄ex* szék, eng.

v. ö. alt. *kizik* eng (СЕЛЬДЬ) (Altgr. 202.).

csér. *küçük* rövid; brevis (NyK. 4 : 366.) | votj. *kisik* eng.

41. vog.: K. *zosnä* kincstár, schatzkammer (NyK. 11 : 50.).

kaz. tat. *kazna* id. (BÁL. II. 43.) | csuv. *χisna* id. (ZOL. 100.)

oszm. *χazna* schatz < arab *χazīne* (ZENK. 407b.).

osztj. *zosna* (NyK. 11 : 50.), *χasna* schatz, schatzkammer, krone, regierung (AHLQV. Nord. O. 70.) | zürj. votj. *kazna* id. kasse (NyK. 18 : 137.) | md. *kazna* vergrabener schatz (PAAS. 36.).

Megvan az oroszban is (казна); esetleg innen került a vogulba.

42. vog.: T. *khq̄t* papiros (308.) írás; schrift 159. | *khq̄t̄i* írástudó; schriftgelehrte 159., IV. 403.

kaz. tat. *kat* levél; brief (BÁL. II. 41.) | csuv. *χot* id. (ZOL. 97.) | csag. *χatt* brief, schrift (VÁMB. Čag. Sprachstud.) | kirg. *kat* schrift, zeichen (BUDAG. I. 534.) | alt. *kat* papiros (ZOL. 97.) | oszm. *χatt* linie, strich (ZENK. 409a.) (az arabból).

votj. *kat* recht, gesetz (NyK. 18.).

43. vog.: É. *χq̄t̄ay* hattýú; schwan | T. *khutay* id. (Ethn. 4 : 294.).

vö. csag. *kotan* storch, pelikan (BUDAG. II. 85.) | jak. *kütän* ein besonderer landvogel von der grösse des kranichs (BÖHTL. 73.) | oszm. *kotan* storch || mandzsú *kutan* pelikán (NyK. 20 : 152.) | mong. *χutan* pelikan (NyK. 20 : 152.).

osztj.: É. *χotay*, *χotén* | Szurg. *kottay* | Irt. *χotén* (NyK. 20 : 152) hattýú | magy. *hattýú*.

44. vog.: P. *khötu* szeg; nagel | K. *khotou* id. | T. *khq̄tay* id. (Ethn. 4 : 175.)

kaz. tat. *kadak* szeg, font; nagel, pfund (BÁL. II. 42.) | csag. *kadag* id. szajon. tat. *kaday* id. (Ethn. 4 : 174.) | alt. *khadu* id.

magy. *katka* több horog, vasmacska alakba kötve (MUNKÁCSI Ethn. IV : 174.); — vö. még szam. K. *kata* nagel, huf, klaue (CASTR. Sam. W. 178.).

45. vog.: T. *khumlax* komló, hopfen 315.

kaz. tat. *kulmak*, *kumlak*, *kolmak* id. (BÁL. II. 61.) | csuv. *χumla* id. (ZOL. 98.) | alt. *kumdak* ХМЪЛЬ (Altgr. 200.).

md. M. *komlä*, md. Sel. *komblä*, md. E. *komla* id. (PAAS. 37.) | cser. *umala* id. (NyK. 3 : 406.) | f. *humala* id. | lp. *hombel* | — vö. még or. *хмбл* id.

46. vog.: É. *χüntél* hód; bieber IV. 207. *χüntél* vakondok; maulwurf IV. 428. | AL. *khuntél* hód (Ethn. 4 : 293.) | T. *khontel* id.

vö. kaz. tat. *kondiz* hód; bieber (BÁL. II. 60.) | alt. *kumduš* id. (Altgr. 200.)

osztj.: É. *χundél* maulwurf | magy. *hód*.

47. vog.: É. *χuri* félénk; furchtsam II. 223. | *χurayli* félni; sich fürchten.

kaz. tat. *kurik-*, *kurk-* félni, sich fürchten, *kurkiu* félés, félelem; furcht (BÁL. II. 66.).

48. vog.: K. *iél* év, jahr; idő, zeit I. 166.

vö. kaz. tat. *jil* év; jahr (BÁL. II : 82.) | oszm. *ijil* année, *jyl* année (ZENK. 155c.).

49. vog.: T. *ikáli* lovat befogni; pferde einspannen IV. 347.

vö. kaz. tat. *jik-* befogni a lovat (BÁL. II. 82.).

50. vog.: É. *iy* még, már; noch, schon II. 103. csak most; nur jetzt I. 20. *iy* fokozó értelemben: *iy χajteläsét*, *iy šqipiläsét* a leánykérést tárgyalták, nagyban rendezkedtek II. 95.

kaz. tat. *iy* sehr, höchst (RADL. 1431.) | vö. kirg. *ey* id. (PAAS. 33.)

md. M. *in* superlativusképző particula (PAAS. 33.).

51. vog.: É. *inär* nyereg; sattel I. 45.

csuv. *inër* id. (NyK. 3 : 402.) | vö. kaz. tat. *ijär* sattel (RADL. W. 1579.); *ijirčak* hámpárna, kummetpolster (BÁL. II. 20.) | tar. *ägär* sattel (RADL. W. 695.). Hangmegfelelésre l. 3.

cser. *enër* id. (NyK. 3 : 340.) | votj. *ener* id. (NyK. 18 : 80.) | osztj. *inar* id.

A vogul szó, mint a nasalis mutatja, valószínűleg a csuvasból került.

52. vog.: AL. *jēs* ész, verstand 77. | KL. *ūs* id. 19. | T. *īs* id. 159.

kaz. tat. *is* emlékezet, ész; gedächtniss, sinn, verstand (BÁL.

II. 23.) | csag. *es* verstand (VÁMB. Čag. Sprachstud.) | oszm. *is esprit, intelligence* (ZENK. 35. c.).

magy. *ész*. Talán ősrégi egyezés? (vö. MUSz. 801.)

53. vog. : T. *itmäx* kenyér; brod.

kaz. tat. *ikmäk* kenyér (BÁL. II. 22.) | krm. *ütmäk* id. | oszm. *etmek* id. (RADL. W. 847.)

54. vog. : É. *jakän* gyékénytakaró; *jakän-pum* gyékénykása (Ethn. IV. 298.).

kaz. tat. *jikän* gyékénykása (BÁL. II. 82.) | csag. *jeken, jiken* rohmatte, die binsen, aus welchen matten gemacht werden (VÁMB. Čag. Sprachstud.).

osztj. : Irt. *jegan* schilfmatte | votj. *jelgin* id. schilf (NyK. 18 : 115.) | magy. *gyékény*.

55. vog. : É. *janäs* külön; zur seite.

kaz. tat. *jan* oldal; seite (BÁL. II. 55.) | csag. *jan* id. (PAAS. 34.) | oszm. *jan* id. (ZENK. 955b.)

votj. *pallan* (< *pal-jan*) bal; link (MUNKÁCSI Votj. Sz.). | md. E. *jan* seite (PAAS. 34.).

56. vog. : É. *jarmak* selyem; seide.

? vö. csag. *jarmag* silber, geld (VÁMB.) | oszm. *jarmak* argent, or (ZENK. 949. a.).

md. *jarmak* geld, münze (PAAS. 34.) | osztj. E. *jermög, jermak* seide (AHLQV. Nord. O. 80.) | D. *jermak* selyem (NyK. 26 : 29.). Az átmeneti fogalom esetleg a «fényes szövet» lehetett.

57. vog. : É. *japäk* selyem; seide I. 96. | KL. *jäpek* id. III. 203. | K. *jöpök* szoknya; weiberrock.

kaz. tat. *jepäk* selyem; seide (BÁL. II. 36.) | csag. *jipek* id. (NyK. 17 : 375.) | bask. *žifek, jifek* selyem (NyK. 17 : 375., 379.) | oszm. *ipek* soie (Bi. I. 10.).

58. vog. : T. 309. *jimläti* gyógyít; heilen | *jimlätexti* gyógyul; geheilt werden 309.

kaz. tat. *im* orvosság; arznei (BÁL. II. 25.); *imlä* mit sympathie heilen, eine krankheit besprechen (RADL. W. 1577.) | csag. *ämlä* heilen (RADL. W. 963. | ujj. *ämlä* лечить; heilen (RADL. W. 963.) — mongol *em* orvosság, *emči* orvos (NyK. 21 : 313.).

votj. *emjal* zärtlich behandeln (NyK. 18 : 79.).

59. vog.: É. *jis* kor; zeitraum; *ti jist* ezen korban, mai világban; in der heutigen welt; 2. öskor; urzeit.

?kaz. tat. *jäs* kor; zeitraum (BÁL. II. 79.).

60. vog.: K. *jol* haszon; nutzen 13.

kaz. tat. *jal* bér, fizetés; lohn, belohnung (BÁL. II. 78.).

61. vog.: K. *jqlém* gyalom (Ethn. IV. 198.) | T. *jqlém* id. 259.

kaz. tat. *jilim* gyalom (259.).

osztj. D. *jadam* нѣвод (Ethn. 4 : 198.) | magy. *gyalom*.

62. vog.: K. *jqrli* alkalmas, geeignet.

kaz. tat. *jarauli* alkalmas, tetsző, kedves; gut, tauglich, lieb (BÁL. II. 77.) | csuv. *joralla*, *joralle* alkalmas vmire (NyK. III. 412.).

md. M. *jarastems* taugen, tauglich sein (PAAS. 34.) | cser. *jorem* érnei, valamire való lenni; *jorale* valamire való (NyK. 4 : 371.).

63. vog.: K. *jorli* szegény, arm I. 166. *jqrli* árva, waise; *jorlilax* szegénység, armuth (tatár *-lek*, *-lik* főnévképzővel; lásd BÁL. Kazáni tat. nyelvt. 29.) | T. *jqrlo* szegény, arm IV. 369. *jqlé-jörli* leszegényedik, verarmen 311., 375.

kaz. tat. *jarli* szegény, nyomorult, gyarló; arm, armselig; *jorlilan* elszegényedni; verarmen (BÁL. II. 77.).

cser. *'orluk* nyomorúság; miseria (NyK. 4 : 346.).

64. vog.: K. *jqrli* tisztel; ehren 396. | 2. áldoz, opfern; megvendégel, bewirthen.

Talán összefügg vele kaz. tat. *jara*-jónak, alkalmasnak, használhatónak lenni, tetszeni; taugen, gefallen; *jarat*-kedvelni, szeretni; lieben, gern haben (BÁL. II. 77.).

vö. cser. *joratem* szerelem; liebe (NyK. 4 : 371.).

65. vog.: T. (*kučä*)-*jqrma* darabos dara; grober gries. IV. 322.

kaz. tat. *jarma* korpa, kása; kleie, grütze, *dögö-jarmasi* rizskása, reis; *jarma-kar* hódara, schneegrütze (BÁL. II. 77.).

66. vog.: É. *juri* szándékosan, absichtlich (NyK. 24 : 21.) | P. *jorél* id. | T. *jörél* szándékosan 320.

kaz. tat. *juri* нарочно, нарочито, напрасно akarva, szánt-

szándékkal, készakarva (ZOL. 18.) | tob. tat. *jurli* id. | csuv. *jori* id. (ZOL. 18.)

cser. *jori'* különösen, épen azért (NyK. 4 : 371.).

67. vog.: É. *jurt* társ; genosse III. 379. barát; freund II. 47. | K. *jort* id. II. 223. | T. *jort* id.

kaz. tat. *jort*, *šort* ház, gazdaság; haus, haushalt (BÁL. II. 86.) | vö. oszm. *jurt* wohnung.

md. M. *jurt* md. E. *jur^ata* wohnplatz.

68. vog.: É. *kaxér* kebel, vágy; busen, verlangen III. 55. *kakér* kebel, méh; busen, gebärmutter | KL. *kuxr* kebel III. 487. | K. *käxr* has, bauch II. 235. méh; gebärmutter II. 226. | T. *kixr* has 160.

? vö. kaz. tat. *kükrák* mell, Brust (BÁL. II. 167.). — BUDENZ (MUSz. 874.) ugor eredetűnek tartja, s a magyar *üres*-sel egyeztetli.

69. vog.: T. *ti'p-käpän* gabona-asztag; getreide-schober.

kaz. tat. *kaban* heuschober (Ethn. 4 : 177.); *kübä* kis rakás széna; kleiner heu-haufen (BÁL. II. 69.).

osztj. *keban* heuschober (Ethn. 4 : 177.) | cser. *kavan*, *kävän* asztag; *šurno kavan* gabonaasztag | magy. *kepe*, *kéve* — vö. még or. *kona* haufen, schober.

70. vog.: K. *käs* zseb; tasche I. 169.

kaz. tat. *kesä* zseb; tasche (BÁL. II. 49.) | oszm. *kese*, *kise*beutel) ZENK. 75c.).

cser. *küse* zseb (NyK. 4 : 366.) | votj. *kisě* id. (Ethn. 4 : 199.)

71. vog.: É. *kēm* mód, mennyiség; art u. weise, quantität; *kēmel* módon, formán (NyK. 21 : 329.) | *kemij* elmés II. 170. *kēm-jeli* elmélkedik; sinnen II. 170.

vö. jak. *kām* maas, zeit (BÖHTL. 53.) | oszm. *kem* combien, (subst.) la quantité (Br. II. 633.) (az arabból).

72. vog.: P. *kēgēs* ügy, tanács; sache, rat III. 521. *kēgēšti* tanácskozik; sich beratschlagen. | K. *keneš* tanács; rat (NyK. 9 : 45.).

kaz. tat. *kijās* tanács; rat (BÁL. II. 55.) | csag. *kenges* rat (NyK. 18 : 100.) | csuv. *kanaš* договоръ, условіе, согласіе; szer-

zödés, egyezkedés, föltétel, értekezés (ZOL. 31.) | kirg. *kenes* совѣтъ, совѣщаніе, tanács, tanácskozás (ZOL. 31.).

cser. *kängäš* tanács, rat | votj. *keyeš* id. (NyK. 18 : 100.)

73. vog.: B. *kēpēl* képen, -ként; gleich 346. | *χulax kēpēl* holló alakjában II. 295. *kēpēl—kēpēl* úgy — mint; so — wie I. 151. vö. alt. *kep* vorbild, muster, modell (NyK. 18 : 116.). | jak. *kiāb* form, gestalt (БӨНТЛ. 66.) | ujjg. *keb* bild, form (Kud. B. 215.) | oszm. *gibi* -ként.

magy. *kép* bild; -*képpen*.

74. vog.: T. *kērpis* téglá; ziegel.

kaz. tat. *kirpič*, *kirbeč* téglá, cserép; ziegel, backstein (BÁL. II. 58.) (a perzsából).

osztj.: É. *kirpis* backstein (АНЛQV. Nord. O. 90.). Megvan az oroszban is, mint tatár jövevényyszó (кирпичъ), de nem valószínű, hogy onnan került a vogulba.

75. vog.: É. *vīt-keš* vizi manó (tkp. vizi ember); wasserfex III. 337.

kaz. tat. *keši*, *kiši* ember, más, idegen | mann, anderer, fremder (BÁL. II. 49.).

osztj.: D. *kāssi*, *kesi* ember (человѣкъ); *khanta-kesi* osztják ember (NyK. 26 : 21.) — vö. még szam. K. *kuza* mensch (CASTR. Sam. W. 182.).

76. vog.: É. *koqrēx* kell; sollen, müssen I. 169. *nē-koqrēx* mi végezt; um was, warum | AL. *mār-kāqrēx* id. 62. | K. *koqrkāi jēmti* szükséges, es ist nöthig | P. *mān-kāqrēx* mi czélből, wozu 23. | T. *kerāx* kell, es ist nöthig IV. 363.

kaz. tat. *kirāk* kell, szükséges | nöthig (BÁL. II. 57.) — vö. mongol *kerek* szükség, ügy, dolog (NyK. 21 : 315.).

cser. *kerä'l* kellő, szükséges (NyK. 4 : 356.) — vö. kam. szam. *kherä'* szükséges, nothwendig (CASTR. Sam. W. 257.).

77. vog.: T. *kuipūx* hab; schaum IV. 403.

kaz. tat. *kübek* hab, tajték, buborék; schaum, wasserblase (BÁL. II. 69.) | oszm. *köpük* der schaum.

78. vog.: K. *kuorēn* könyv, buch (Ethn. 4 : 33.).

arab *korān* könyv. Mindenesetre tatár közvetítéssel (MUNKÁCSI).

79. vog.: L. *kuošm*, *kašm* zwiebel, waldknoblauch (*allium ursinum*) (NyK. 20 : 474.). P. *khāšēm* hagyma 9. Az alakra nézve vö. 31.

vö. csuv. *kušman* рѣдька; retek (ZOL. 38.).

md. M. *kušma'ni* (AHLQVIST), *kušma* meerrettig хренъ. md. E. *kšumañ* rettich рѣдька (РААС. 39.) | zürj. votj. *kušman* retek (NyK. 20 : 474.) | cser. *ušman*, *ušmen* retek; *jokšar-ušman* vörös répa (NyK. 4 : 349.).

80. vog.: É. *kurka-nól* bárka; barke (tkp. = tyúkorr; vö. «a tyúkorru jeles hajót vissza irányítom») (Ethn. 4 : 36.).

kaz. tat. *kurka* pulyka, truthuhn (BÁL. II. 66.) | csag. *kurk* bruthenne | csuv. *kurka* индюшка (ZOL. 38.).

votj. *kureg*, *kurega* henne, *nemič k.* truthenne (NyK. 18 : 118.) | zürj. *kurok* henne (WIEDEM. Syrj. W. 128.) | permi *kuróg* henne (GENETZ Ostperm. Sp. 22.) | md. *kurka*, *gólja* (NyK. 5 : 182.). — Megvan az oroszban is *курка* (dem.), *куръ* hahn, *курокъ* flintenhahn.

81. vog.: KL. *kuš* merőkanál; schöpfkelle 14.

Úgy látszik, a kaz. tat. *kašik* kanál; löffel kopott mása. A végzetre nézve vö. 44. Vagy talán orosz *ковшъ*-sal függ össze?

82. vog.: É. *kūsāj* gazda (AHLQV. Wog. W. 17. *kosäin* hauswirth = or. *хозяинъ* id.).

vö. kaz. tat. *çoza* gazda; wirth BÁL. II. 72. | csuv. *çoza* kaufmann, wirth | csag. *koža*, *koča* alt, gross, überreif, wirth | oszm. *çoza* meister, herr (a perzsából).

osztj.: É. *kušai* hausherr, hauswirth (AHLQV. Nord. O. 92.) | cser. *çoza* gazdag, reich; *oza* kereskedő, házigazda NyK. 4 : 344. | md. *kožä* id.

83. vog.: K. *khwōreχ* csóka, dohle. Talán ide tartozik É. *χulax* holló, rabe K. *khwōlēχ* id. II. 226.

vö. csuv. *korak* воронъ (*corvus corax*) | alt. kirg. *karia* ворона | jak. *turax* id. (ZOL. 36.)

cser. *korak*, *karak* varjú, krähe (NyK. 4 : 360.).

84. vog.: É. *lē'in*, *lēn*, *līn* evet, pénz.

kaz. tat. *tejen* evet, kopéka | eichhörnchen, kopeke (BÁL. II. 111.) | ujj. *tejiy* io. | koib. kar. *tīn* id. | alt. *tiy*, *tīn* id.

85. vog. : É. *mańśik* rén farka; schweif des rennthiers II. 52.
 vö. jak. *mančik* vagy *mančik taba*, ein solches zahmes renn-
 thier, das schwer von einem wilden zu unterscheiden ist und
 daher auf der jagd als anlocker gebraucht wird (BÖHTL. 147.) (? a
 tunguzból, vö. Kow. 1975b.).

86. vog. : T. *mišäx* macska; katze IV. 351. | K. *mäsész* id.
 vö. kaz. tat. *mäče* macska, katze (BÁL. II. 169.) | csag.
mösük id.

87. vog. : É. *moxsen* moksun lazacz; moksun lachs I. 134.;
moxsun id. (Ethn. 4 : 182.) | P. *müksén* id.

vö. jak. *müksun* varietas salmonis eperlani (BÖHTL. 150.) |
 oszm. *müksun* id. (Ethn. 4 : 182.)

osztj. : É. *moxsan*, *moxsen* coregonus moksun (halfaj) (Ethn.
 4 : 182.) — vö. or. МОКУНЪ id.

88. vog. : T. *maltax* fegyver; waffe | *moltéx* id. 159. IV. 359.
 kaz. tat. *miltik* puska; flinte | *miltikci* vadász, jäger (BÁL.
 II. 171.).

osztj. D. *mattax* fegyver; waffe (NyK. 26 : 60.). *pistonnoj*
matax puska, flinte (NyK. 26 : 51.) — vö. kam. szam. K. *maltak*
 flinte (CASTR. Sam. W. 192.).

89. vog. : É. *naan* kenyér; brod II. 87. | KL. *naan* id. 6. | K.
naan (NyK. 9 : 109.) *noqn*, *naan* kenyér, tészta, teig IV. 420. | *naan*,
naan, *nän* (AHLQV. Wog. W. 31.) id.

kaz. tat. *nan* pfannkuchen | kurg. *nan* id. (BUDAG. II. 279.) |
 oszm. *nan* pain (Br. II. 1089.) (a perzsából).

osztj. : É. *naan* kenyér (NyK. 11 : 95.) | D. *naan* id. (NyK. 26 :
 45.) *ter-neń* лепешка, lepény (NyK. 26 : 36) | votj. *naan* id. — jur.
 szam. *nän* brot (CASTR. Sam. W. 19.).

90. vog. : É. *nepék* irás; schrift | KL. *nepék* papiros, papier
 3. | K. *népéx* levél, papiros; brief, papier IV. 396.

vö. oszm. *nebk*, *nybk*, *nebyk* fruit de lotus; 2. écriture (ZENK.
 906. b. Br. II. 1081.) (arab-perzsa).

osztj. : É. *nepäk*, *nepék* papier, buch | *nepäkín* papierner
 (AHLQV. Nord. O. 109.); *kitta-nepék* brief (gesandtes papier) id.
 90. | D. *nipix* papier; *nėbek*, *nėbak* | S. *nėpek* id. (NyK. 26 : 44.) |
 zürj. *neböğ* id. (AHLQV. N. O. 109.)

91. vog.: É. *namét* nemez harisnya (Ethn. 5 : 9.) | K. *nément* id. (Ethn. 5 : 139.) | T. *niment* nemez; filz IV. 402.

vö. oszm. *nemed* vêtement d'étoffe grossière, feutre (Br. II. 1137.) < perzsa *nemed* feutre, étoffe grossière, tapis (ZENK. 919c.)
osztj.: É. *nāmīl* filz (AHLQV. Nord. O. 107.) | magy. *nemez* filz.

92. vog.: É. *nīs* tejes hal | KL. *nīns* id. | AL. *nīs* id. | P. *nīns* id. | K. *nīns* id. | T. *nānši* id.

tob. tat. *jinèi* id. (BUDAG. II. 360.) (MUNKÁCSI.)

93. vog.: T. *q̄yél* ész; vernunft 158. | Talán ide tartozik *ākél'* kegyes, fromm IV. 121.

kaz. tat. *akīl* verstand, geist, geistige anlage rath, rathschlag (RADL. W. 102.) | vö. krm. *akīl* id. | kirg. *akīl* id. | oszm. 'akl esprit, intelligence (Br. II. 272.) < arab *hakīl* (RADL. W. 102.).

94. vog.: K. *ozer-sômēy* végitélet napja, tag des jüngsten gerichtes (Ethn. 4 : 33.) | *ozer-som* világ vége (Máté Ev. 13 : 40.).

vö. arab *āẓer zemān* az idők vége. Mindenesetre tatár közvetítéssel (MUNKÁCSI) (ZENK. 481b.).

md. Pšen. *akər* schlecht, verdorben (PAAS. 28.) md. Pšen. *samana* zeit (PAAS. 45.).

95. vog.: K. *ōkherti* megátkoz, verfluchen III. 129.

kaz. tat. *akīr* brüllen, schreien, zanken, schimpfen; kiabálni, ordítani, veszekedni, szidni (RADL. : W. 100.) | kirg. *akīr* id. | krm. *akīr* id. (RADL. W. 100.)

A vogul ige *-ti* végzetére vö. köz. tör. *alda* ~ vog.: T. *q̄ltq̄tē* | kaz. tat. *imlā* ~ vog.: T. *jimlāti* (59.).

96. vog.: T. *ōkhēšēm* imádság; gebet 259.

kaz. tat. *aẓšam* die zeit des abendgebetes (RADL. W. 139.); *aẓšam namāzi* esti ima; abendgebet (BÁL.) | csag. *aẓšam* zeit des abendgebetes | oszm. *aẓšam* abend, nacht (ZENK. 18c.) *aẓšam namāzi* quatrième prière, faite vingt minutes après le coucher du soleil (Br. II. 1135.) (az arabból).

97. vog.: K. *oẓšes* kulcs; schlüssel (NyK. 9 : 28.) | T. *q̄šyēs* kulcs, schlüssel 162.; *q̄škhūs* id. IV. 349. | ? *ošmes* schlüssel (AHLQV. Wog. W. 36.).

kaz. tat. *ačkīč* kulcs, schlüssel (BÁL. II. 5.) | krm. *ačkīč* id.

(RADL. W. 513.) | bar. kom. *ažkiž* ключь (RADL. W. 529). Alapszava a köz. tör. *ač-*, *as-* nyitni, öffnen ige (l. RADL. W. 497.).

98. vog.: P. *oḡsá* pénz; geld 10. | K. *oḡsá* id. 365. *okhsé* id. 373. | T. *akhsá* pénz IV. 345. — Valószínűleg idetartozik É. *oḡsá* darab; stück, mely jelentés a pénz fogalmából nagyon könnyen keletkezhett. BUD. (MUSz. 843.) ugor eredetűnek tartja s a magyar *oszol-* családjához veszi.

kaz. tat. *akča* pénz; münze, geld (BÁL. II. 2.) | leb. sag. kirg. *akča* id. (RADL. W. 121.) | alt. *akča* id. (RADL. Ph. 141.) | krm. *akča* id. | oszm. *akča* id.

cser. *oksa* pénz (NyK. III.) | votj. *ukso* geld (NyK. 18 : 86.) | md. M. *akša* md. E. *ašo* id. (PAAS. 38.) | magy. *akcsa* (Münc. C. 21 : 158.) «kis pénz». A mordvin alakra nézve l. PAASONEN fejtegetését (38. l.) — vö. még kam. szam. *akta* geld, münze (CASTR. Sam. W. 253.).

99. vog.: É. *ālā* szín; farbe.

? vö. kaz. tat. *ala* tarka, bunt | csuv. *ola* пестрый (ZOL. 19.). Nagyon sok török nyelvben előfordúl. Kétségessé teszi az egyeztetést a jésített *l.* — Vö. még kam. szam. *ala* scheckig (vom Pferde) (CASTR. Sam. W. 270.).

100. *ōliš* wallach (AHLQV. Wog. W. 35.).

kaz. tat. *alaša* herélt ló; castrirtes pferd (BÁL.).

krm. *alaša* wallach (RADL. W. 366.) | oszm. *alaša* ein pferd oder ein anderes lastthier, das an den sattel oder packsattel gewöhnt ist (RADL.), dos, cheval de fatigue (ZENK.).

cser. *olaša* equus castratus (NyK. 4 : 347.) | votj. *ulašo* wallach, eunuch (NyK. 18.) — tat. *aloša at*: herélt ló átment az oroszba is лошадь alakban.

101. vog.: T. *ālp* 159. *ālep* IV. 363. hős; held.

kaz. tat. *alīb* óriás; riese (BÁL. II. 13.) | csag. *alp* der held (RADL. W. 430.) | alt. tel. leb. sor. soj. sag. kojb.-kar. kirg. *alip* held (RADL. W. 384.) | oszm. *alp* brave, fort, courageux (ZENK. 85. c.).

vö. kam. szam. *ālap* held (CASTR. Sam. W. 178.).

102. vog.: T. *āltatē* csalogat 326.

kaz. tat. *alda-* megcsal (BÁL.) *aldat* betrügen lassen (RADL.

W. 416.) | krm. *aldat* id. | kirg. *aldat* (RADL. W. 416.) | oszm. *aldat* *betrügen* | csuv. *oldalas* csalás (ZOL. 19.). A *-té* végzetre nézve vö. 59, 95.

votj. *oldaláš* megcsal; *betrügen* (NyK. 18.).

103. vog.: É. *āltén* arany; gold | T. *āttén* id. IV. 354.

kaz. tat. *altin* arany; gold (BÁL. II. 13.) | jak. *altan* kupfer, gold (BÖHTL. 41.). Nagyon sok nyelvben előfordul, oszm. *altun*, *altén* or, or pur (ZENK. 87b.) — mong. *altan* (SCHMIDT 13.); burját *altey*, *altan* (CASTR.).

votj. *altin* arany; *altinnat-* megaranyozni; vergolden (NyK. 18 : 70.) — kam. szam. *althen*, *alten*, *altan* gold (CASTR. Sam. W. 178.) vö. még or. АЛТЫНЪ három kopéka értékű pénz, АЛТЫННИКЪ régi pénz. RADLOFF szerint (Wört. 408.) алтын nem arany, hanem алты тин hat evet, hat félkopéka összevonása. Átment a finnbe is *altina* régi három kopékás pénz.

104. vog.: É. *ōpi-nāj* nénédasszony III. 204. *ūp* nagynéne, *ūpukwé* dem. II. 20. III. 84.

csuv. *appaj*, *appa* néne | kaz. tat. *aba* néne | kirg. *apa*, *āpe* id. (ZOL. 133.)

osztj.: É. *ōpi* schwester (ältere) tante (АНЛQV. Nord. O. 115.) | votj. *apaj* nagynéne; tante (NyK. 18 : 94.).

105. vog.: KL. *qraqhwé* pálinka, branntwein 5. | P. *qraqhw* id. 8. | K. *ōrokh*, *ōrékh* II. 234. id. | T. *qraq* 320.

kaz. tat. *araki* pálinka; branntwein | kirg. *arak* id. | alt. *araki* id. | oszm. *raki* < arab *araki* eau de vie (ZENK. 23. b.).

votj. *arak*, *araki* id. (NyK. 18 : 126.) | cser. *araka* id. (NyK. III : 403.) — vö. szam. K. *arga*, *araga* branntwein (CASTR. Sam. W. 178.) | or. аракъ.

106. vog.: T. *qraṃ* haszontalanúl, hiába; nutzlos, umsonst (322.).

kaz. tat. *ārām* haszontalanság (BÁL.) | kirg. *haram* von schlechter abstammung | < arab *haram* gesetzlich verboten (ZENK.).

votj. *aram-* umkommen, zugrunde gehen.

107. vog.: T. *qraq* szekér, terhesszekér; lastwagen (308.).

kaz. tat. *arba* szekér; wagen (BÁL. II. 11.) | vö. kirg. *arba*

id. | krm. *arba* id. (RADL. W. 355.) | oszm. *araba roue, chaise roulante, voiture* (ZENK. 23a.).

votj. *urobo szekér*; wagen | cser. *araba, arava szekér, wagen* (NyK. 18 : 135.) — vö. or. *ap6a id.*

108. vog.: K. *as, ase* hiába, czéltalanul; nutzlos, umsonst, ohne zweck 384.

vö. *as, az* wenig, unbedeutend, gering. Csaknem minden török nyelvben megvan (RADL. W. 531., 555.).

109. vog.: KL. *asä, takwi asä* ő maga; er selbst 9.

vö. tar. kirm. *öz* selbst; maga | ujj. *ös* maga, selbst: persönlichkeit (RADL. W. 1290., 1298.).

zürj. *ácim* ich selbst (Genetz Ostperm. Sp. 8.). Vö. MUSz. 596. *maga.*

110. vog.: É. *osäl-ñaurém* fattyu gyerek; uneheliches kind.

? kaz. tat. *osal* schlecht, elend, böse (BÁL. II. 34.). Feltűnő a vogul *s* a tatár *s*-szel szemben.

md. M. *osal* schlecht, elend (PAAS. 41.) | cser. *osal* id.

111. vog.: AL. *qšéx* kedves; lieb, lieblich.

vö. krm. *ásik* szerelem; liebe; szenvedély; Leidenschaft | *ásik* szerelmes; verliebt (RADL. W. 592.) | tar. *ásik* szerelmes, szerelemre gyuladt; verliebt, von liebe entbrannt | csag. *ásik* id. | oszm. *ásik* id. (RADL. W. 596.) (az arabból).

112. vog.: K. *osí* harag; zorn 387. | É. *qšti* haragszik, zürnen II. 81. | P. *ošiti* id. III. 539. | T. *qšte* id. 325. | AL. *ošetqlenti* id. 77.

kaz. tat. *ačū* 1. savanyú, keserű, sós; sauer, bitter, salzig; 2. nehéz, heves, schwer, heftig; 3. sértő, haragos, izgatott; beleidend, zornig, erregt; 4. gond, fájdalom; kummer, das leiden; 5. harag; zorn (RADL. W. 511.) | alt. tel. kirm. *ačū* id. | krm. *ači* savanyú; sauer, gond, fájdalom; kummer, schmerz (RADL. W. 504.) | tar. csag. *ačik (ači-k)* zorn, zornig; ГНѢВЪ СЕРДИТЫЙ (RADL. W. 510.) | oszm. azerb. *aži* bitter; herb; schmerz. — De vö. MUSz. 715.

113. vog.: *ošitos* alaun; timsó (AHLQV. Wog. W. 36.).

kaz. tat. *aču taš* timsó; alaun (BÁL. II. 5.).

114. vog.: AL. *ašlëx* árpa; gerste.

kaz. tat. *ašlik* getreide | tob. *ašlik* árpa; gerste | krm. *ašlik* getreide, gerste (RADL. W. 603.).

115. vog.: T. *atlam* lépés; schritt 162.

kaz. tat. *atla* lépni; schreiten | *atlam* lépés; schritt, *adim* id. (BÁL. II. 7.) | csag. *atim* id.

116. vog.: É. *pāsi* rénborjú; rennkalb | KL. *pāsi* rénborjú | *daši*, *pasiq* id. (AHLQV. Wog. W.)

kaz. tat. *bizau* borjú; kalb (BÁL. II. 159.) | csuv. *poro* (Ethn. 5 : 22.) | alt. *puza* id. | csag. *bozagu* id. | oszm. *buzagu*, *buzagi* kalb, lamm, junges von rothwild; veau (Br. I. 1401.).

osztj.: É. *peži*, *pažox* borju (NyK. 11 : 140., 144.). Meg vannak megfelelői az iráni nyelvekben is (vö. MUNK. Ethn. 5 : 22.).

117. vog.: KL. *pārëš* jégtörő vas; IV. 395.

kaz. tat. *bār* verni; schlagen. A vogul szó egy kaz. tat. *bār-ec deverbális főnévre («verő») mutat (vö. BÁL. III. 26.).

118. vog.†: T. *pëx* nagyon, erősen; sehr, stark.

kaz. tat. *bik* nagyon, erősen; sehr, stark (BÁL. II. 160.) | csag. *bik*, *bek* id. | oszm. *pek* id.

md. M. *päk* | md. E. *pëk* id. (PAAS.)

119. vog.: T. 160. *piški* átfúr; durchbohren.

? vö. kaz. tat. *pički* fűrés; säge.

120. vog.: T. *poçmor* mámor; rausch 160. | *paçmér* id. 321.

vö. miš. *makmîr* unwohlsein nach vielem essen (PAAS.) | csuv. *muçmur* ПОХМѢЛЪ (ZOL. 44.) | alt. *pakpîr* id. (ZOL. 44.) < arab *maçmûr* grisé, enivré; *maçmurluk* étourdissement résultant de l'ivresse (ZENK. 829a.).

md. M. *maçmara* rausch (PAAS.) | votj. *makmîr* katzenjammer (NyK. 18 : 132.) | cser. *mokmur*, *maçmur* id. (ZOL. 44.) | magy. *máamor* rausch (délszláv közvetítéssel).

121. vog.: KL. *poj* gazdag; reich | K. *poj* id. III. 353., II. 376. | *pojlach* gazdagság, reichthum (NyK. 9 : 166.).

kaz. tat. *baj* gazdag, gazda; reich, wirth, hausherr (BÁL. II. 151.) | jak. *bāj* id. (BÖHTL. 126.) | kirg. ujj. csag. oszm. *baj* reich | csuv. *pojan* id.

votj. *baj reich* (NyK. 18 : 86.) | cser. *pojan id.* (NyK. 4 : 408.) —
szam. K. *bai reich* (CASTR. Sam. W. 121.).

122. vog. : *poirim* feiertag, fest, ostern (AHLQV. Wog. W. 43.).
tat. *bajram* bajramünnep.

123. vog. : *poitel, poital* stute (AHLQV. Wog. W. 43.).
kaz. tat. *bajtal* kancaza ; stute (BÁL. II. 152.).

124. vog. : L. *poll, pql* méz, honig (NyK. 16 : 481.).
kaz. tat. *bal* méz ; honig (BÁL. II. 155.) | oszm. *bal id.*

125. vog. : T. *palts* sógorasszony ; schwägerin 162.
kaz. tat. *baldiz id.* (BÁL. II. 155.) | vö. csuv. *poldir* меньмиѣ
шуринѣ (ZOL. 50.) | oszm. *baldiz* schwägerin.

votj. *bultir* sógorasszony (csuvasos alak) (Votj. Szót. 635.) |
md. E. *balduš, balduz* | md. M. *paldəs id.* (PAAS.)

126. vog. : É. *por-nē* boszorkány ; hexe II. 307.

vö. kaz. tat. *pārej* rossz szellem (BÁL. II. 148.) < perzsa *perī*.
votj. *peri* böser geist (NyK. 18 : 141.).

127. vog. : *poriš* bors, pfeffer (AHLQV. Wog. W. 44.).

kaz. tat. *boroč* bors, pfeffer (BÁL. II. 162.) | csuv. *purš* перець
(ZOL. 53.) | alt. *purč, murs* (ZOL. 53.).

AHLQVIST a vogul *poriš*-t orosz átvételnek tartja ; azonban a
tatár alak közelebb áll.

128. vog. : K. *pōš* sógor ; schwager II. 228.

kaz. tat. *baža* sógor : schwager (BÁL. II. 152.) | miš. *baža*
sógor (PAAS.) | csuv. *pošana* своякѣ (ZOL. 49.).

md. *pašā, bašā id.* (PAAS.) | cser. *posana* sógor. NyK. IV. 409.

129. vog. : T. (*il*)-*pošatē* kiürít ; ausleeren 307.

kaz. tat. *buš* leer, üres ; *bušat-* kiürít, ausleeren (BÁL. II.
166.) | kirg. *bos id.* | csag. *boš id.*

votj. *buš* leer, geräumig ; üres, tágas (NyK. 18.).

130. vog. : É. *pqšmäk* czipő, schuh III. 396. | K. *posmēz id.*

kaz. tat. *bašmak id.* (BÁL. III. 153.) | oszm. *bašmak* sandale,
pantoffel.

osztj. É. *pušmek* faczipő (NyK. 11 : 214.) | md. *bašmak id.*
(PAAS.) | zürj. *bašmak id.* (WIED.)

131. vog.: K. *poser* vásár, markt (NyK. 9 : 168.).

kaz. tat. *bazar* vásártér, piac; markt, marktplatz (BÁL. II. 154.) | kirg. csag. *bazar* id. | jak. *basār* id. (BÖHTL. 131.) | oszm. *bāzār*, *pazar* markt (ZENK. 162b.) (a perzsából).

votj. *bazar* markt (NyK. 18 : 136.) | cser. *pazar* id. (ZOL. 46.) | osztj. *pozar* id. (NyK. 11 : 149.) | magy. *vásár*. Megvan az oroszban is: базаръ.

132. vog. *poter* stark; erős (AHLQV. Wog. W. 44.).

kaz. tat. *batır* hős, bátor, held, muthig (BÁL. II. 152.) | kirg. *butur* held | tel. *pattyr* id. | alt. *matyr* id. (RADL. Ph. 152.)

osztj. D. *mator* hős, held; *katten mator* tatár (NyK. 26 : 22.) | cser. *motor* bátor (NyK. 4 : 421.) | magy. *bátor* id.

Valószínűleg ugyanezen szócsaládba tartozik még kaz. tat. *matur* szép, kitünő; schön, vortrefflich (BÁL. II. 169.) | bask. *matur* szép (NyK. 18 : 119.) — md. Pšen. *mator* hübsches aussehen (PAAS. 40.) | zürj. *bedor* id. (GENETZ Ostp. Sp.) | votj. *motor* schön, lieblich (NyK. 18 : 119.) vö. RADLOFF, Phon. 152. l.

AHLQVIST feltevése (vog. *poter* < or. бодрый) nem valószínű.

133. vog. T. *pūḡan* bika; stier 311.

vö. csuv. *buka*, *buga* id. (NyK. 10 : 78.) | koib. kar. *puga* stier (RADL. Ph. 131.) | oszm. *buk* id.

md. *bika*, *buka* id. (NyK. 16 : 404.) | magy. *bika* (délszláv közvetítéssel) stier; *buga* (egyenesen a törökségből) kisszarvu marha, szarvatlan kos, vagy tehén (Nyr. 13 : 259.). Megvan számos szláv nyelvben is (or. бикъ).

134. vog.: K. *pujou* festő-fű IV : 291.

kaz. tat. *bujā* festeni, malen; *bujau* festék, festés; farbe, das malen | csag. *bojag* szín, festék NyK. 17 : 374. | bask. *bojao* szín, festék (NyK. 17 : 374.).

votj. *bujol* festék, máz (Votj. Szót. 631.).

135. vog.: T. *purä* ár; pfriemen.

csuv. *purá* fűró | kaz. tat. *borou* fűró; bohrer (BÁL. II. 162.); *burau* id. (MUSz. 543.)

osztj. *por*, *par* fűró | cser. *puró* fűró (NyK. 4 : 412.) | f. *pura* fűró, nagy ár (vö. MUSz. 543.).

136. vog.: K. *puršékén* borsós | *puršez*, *puršag*, *poršez* erbsen (AHLQV. Wog. W. 45.).

kaz. tat. *borčak*, *burčak* borsó, erbsen (BÁL. II. 163.) | vö. csag. *burčak*, *buržak* id. (NyK. 10 : 78.) | csuv. *purža* id. (ZOL. 53.) | alt. *mircak* id. (ZOL. 53.)

cser. *pursa* (ZOL. 53.) id. | magy. *borsó* id.

137. vog.: É. *pusä* sűrű sör; dickes bier | AL. *pusa* id. 55. | K. *posé* id.

kaz. tat. *busa* (МАСНУДОВ 38.) родъ кваса. | vö. oszm. *buza*, *boza* ein getränk, das aus hirse bereitet wird, in manchen gegenden auch aus mais, buchwaizen od. hafermehl ZENK. 217c.) | csag. *boza* ital tevetejből (PAAS. 45.).

md. *poza* halbbier; квасъ, брага (PAAS. 44.) | magy. *boza*.

138. vog.: K. *puti* buza; waizen (NyK. 9 : 173.) *püti* id. (AHLQV. Wog. W. 46.)

kaz. tat. *bodaj* buza (BÁL. II. 162.) | oszm. *bogdaj* id.

139. vog.: É. *šaj* tea, thee I : 15.; IV. 327. | K. *šoj* id.

kaz. tat. *čaj* tea, thee (BÁL. II. 90.) | vö. jak. *cai* thee (BÖHTL. 119.) < perzsa *čaj* tea (ZENK. 347a.).

osztj.: É. *šaj* tea (NyK. 11 : 115. AHLQV. Nord. O. 138.) Meg van az oroszban is чай thee, grüner thee.

140. vog.: É. *šajik* fagyos, hűvös; frostig, kühl III. 256.

kaz. tat. *sauik* hideg; kalt; die kälte (BÁL. II. 130.) | ? vö. perzsa-oszm. *sāje* schatten, schutz (ZENK.).

votj. *šaj* schatten, kühlung (NyK. 18 : 141.)

141. vog.: É. *šajtan* sátán, teuffel IV : 204.

kaz. tat. *šajtan* teufel (BÁL. II. 100.) | csuv. *šajtan* id. | oszm. *šejtān* satan, teufel, dämon (ZENK. 556a.) (az arabból).

md. M. *šajtan* | md. E. *šajtan* id. (PAAS.) | votj. *šajtan* teufel (NyK. 18 : 134.) | cser. *šajtan* id. | magy. *sátán*.

142. vog.: É. *šāk* sulyok; hammer III : 500. | K. *šakhi* kalapál; hammern 396.

kaz. tat. *čak*, *ut čak* tüzet ütni (BÁL. II. 89.) *čükeč* kalapács; hammer (BÁL. II. 98.) | oszm. *čakmak* frapper, *čak* battoir; schläger, klopper (ZENK. 349b.).

osztj.: É. *sāk* hammer (AHLQV. Nord. O. 129.) | D. *čekáč* kalapács (deverbális képzés).

143. vog.: É. *saküti* megront; verderben III. 397.

kaz. tat. *čak* hitvány, rossz; schlecht, übel (OSTR. 223.).

144. vog.: É. *sakwalix* szarka; *elster II. 111. | K. *sakwelläx* id. I. 172.

kaz. tat. *čäüka* elster; szarka (NyK. 18 : 113.) | tob. tat. *čöngä* id. | csuv. *čana* id. (ZOL. 101.)

145. vog.: K. *čam* gyertya, kertze (NyK. 9 : 116.) | T. *säm* id. IV. 366. | *šam* licht (AHLQV. Wog. W. 48.).

kaz. tat. *šäm* gyertya; kertze (BÁL. II. 101.) | < arab-perzsa *šäm* cire, bougie, chandelle, flambeau lumière (ZENK. 550c.).

146. vog.: E. *sän* csésze; schale II. 300. nyírhéjdoboz; schachtel aus birkenrinde II. 53. | *sänkwe* (dem.) II. 79.

kaz. tat. *čan* kád, nagyobb dézsa; wanne, grössere balge (BÁL. II. 90.) | vö. jak. *čan* ein grossmächtiger kessel (BÖHTL. 119.).
osztj.: É. *šan* kád, véka, köböl (NyK. 11 : 113.)

147. vog.: É. *sänkwellti* penget (húrt); die saite schlagen III. 380. | *sänkwelltép* hármonika (deverb. főnév) NyK. 24 : 331. | T. *čäyeltap* id. 331.

vö. oszm. *čenk* harpon, espèce de harpe persane (Bt. I. 652.)
< perzsa *čenk* sorte de harpe, courbé, crochu; *čengi* joueur ou joueuse de harpe (ZENK. 368b.); *čengel*, *žengel* croc, crochet (ZENK. 368b.). E szerint *sänkwellti* már denominális ige. (-elti képzővel.)

MUNKÁCSI (Nyr. 19 : 149.) finn-ugor eredetűnek tartja s a magyar *hegedű*-vel egyezteti.

148. vog.: T. *santal* szék; stuhl 314.

kaz. tat. *sandal* üllő; amboss (BÁL. II. 132.) | kirg. *sandal* id. | csuv. *sondal* amboss (ZOL. 62.) < arab *sandal* szék.

cser. *sandale* üllővas; amboss (Ethn. V : 5.).

149. vog.: É. *saptän päl* gyékényes ágy; bett mit bastmatte III. 528. | *sapta* teppich von schilf (AHLQV. Wog. W. 48.).

kaz. tat. *čiptä* gyékény, matte (BÁL. II. 178.).

150. vog. *siper* besen, egge; seprű, borona; *sipertam* eggen boronálni (AHLQV. Wog. W. 52.) | K. *siperti* boronál | P. *siperti* id.

kaz. tat. *seber-* seperni ; kehren ; *seberke* seprű ; besen (BÁL. II. 135.).

151. vog. *sis*a weberschiffchen (AHLQV. Wog. W. 52.).

kaz. tat. *susa* vetélő ; weberschiffchen (BÁL. II. 143.). (AHLQV.)

152. vog. : *sōpen* seife ; szappan (AHLQV. Wog. W. 53.).

kaz. tat. *sapīn* szappan (BÁL. II. 143.).

magy. *szappan* (iráni eredetű?).

153. vog. : É. *sor-vit* pálinka ; branntwein | AL. *sara* ritka sör : dünnbier 55. IV. 59. | *sore* bier (AHLQV. Wog. W.).

kaz. tat. *sīrā* sör (BÁL. II. 138.) | kajb. *sera* id. | alt. *sīra* id. (iráni átvétel?)

cser. *sera* id. | votj. *sur* id. | zürj. *sur* id. (GEN. Ostp. Sp. 22.) | magy. *sör*.

154. vog. : T. *šāika* veder ; eimer IV. 401.

tob. tat. *šaiḡa* wassergeschirr um wasser zu schöpfen, milch-eimer (BUDAG. I. 664.) | oszm. *šajka* schaike, eine art fahrzeug (ZENK.).

magy. *sajka* (délszláv réven) — or. *шайка* wassergeschirr um wasser zu schöpfen oder tragen. Megvan még több szláv nyelven is, bolgárban, szerbben, uj-szlovénban (MIKL.).

155. vog. : AL. *sāir* tehén, kuh 78. *sāir* id. | K. *saḡor* id. II. 378., 300. | P. *sā'ir* id. 15. | T. *saḡor* id. (NyK. 24 : 27.) *saḡor-voḡant* tehén-csorda IV. 377.

kaz. tat. *siḡir* tehén ; kuh (BÁL. II. 137.) | azerb. *siḡir* bika ; stier (NyK. 24 : 207.) | oszm. *siḡir* bœuf (Br. II. 108.).

magy. *sőre* | osztj. : Irt. *sāgar* kuh | votj. *sikal*, *iskal* | cser. *uškal* tehén (MUNK. NyK. 24 : 407.) — vö. még sam. K. *sygar* | *syr* kuh (CASTR. Sam. W. 244.).

156. vog. : L. *šākwān* kannamosó zsurló | K. *soḡwēnt* id. (Ethn. 4 : 298.).

A tatár *jikān* (gyékény) szó csuvasos alakjára mutat vissza. votj. *šakan* bastmatte (NyK. 18 : 121.).

157. vog. : É. *sānsi* veréb ; sperling II. 187. | T. *cānci* id.

? vö. kaz. tat. *čāpčēk* kis póling ; *čipčik* veréb, sperling (BÁL. II. 94.).

158. vog. : É. *sép* zseb ; tasche I. 17.
 vö. oszm. *žeb* poche, sac, bourse (ZENK. 347b.). < arab *žejb*,
 vulg. *žeb* busen des kleides (ZENK. 377c.) | vö. kaz. tat. *čabu* az
 öltöny egymásra boruló részei ; die schösse des kleides.
 osztj. *sep*, *sép* (NyK. 11 : 103.; AHLQV. Nord. O. 132.) id. |
 md. M. *šépä*, *čépä* (gen. -*əň*) | md. E. *šépe*, *žepe* id. (PAAS. 46.) |
 zürj. *žep* id. | votj. *žep* id. (NyK. 18.) | magy. *zseb*. — Vö. még
 jur. szam. *seap* tasche, O. *sép* id. NP. *sepa* id. MO. *seppa* id. (CASTR.
 Sam. W. 31. 289.)
159. vog. : P. *šeten* kerítés ; zaun, geländer 22. | T. *čitän* id.
 163. IV. 401.
 kaz. tat. *čitän* font kerítés ; geflochtener zaun (BÁL. II. 96.) |
 bašk. *četen* sövény, kerítés (NyK. 17 : 375.).
 vö. még kam. szam. *šeden* stelle, hof ; *šedenertun* umzäunen
 (CASTR. Sam. W. 183.).
160. vog. : K. *šéləx* hordó ; fass 377. | T. *čiləx* kádacska, ve-
 der ; kleine wanne, eimer 155., 388.
 kaz. tat. *čilək* veder, eimer (BÁL. II. 96.).
 osztj. : D. *tetek* kádacska (NyK. 26 : 39.).
161. vog. : É. *širä* sirály ; möve II. 53. *sirrä* II. 85. id. | K.
šorė, *šorė* id. | T. *čara* sirály (Ethn. IV. 295.).
 kaz. tat. *čarлак* sirály ; möve (BÁL. II. 91.) | csuv. *čarlan* gém
 (ZOL. 102.).
 zürj. *čirak* sirály (Ethn. 4 : 295.) | cser. *čarlan* id. (ZOL.
 102.) | magy. *sirály*.
162. vog. : T. *šujäli* szeret ; lieben 326. *šujäləxtle* id. 165.
 kaz. tat. *šəj-* szeretni ; lieben (BÁL. II. 140.).
163. vog. : KL. *šalem* szalma, szalmaszár ; stroh IV. 100.
 kaz. tat. *šalam* szalma, szalmaszár ; stroh, strohhahn (BÁL.
 II. 134.).
164. vog. : T. *čalkħan* répa ; rübe 333.
 kaz. tat. *šalkan* répa ; rübe (BÁL. II. 100.). MUNKÁCSI szerint
 (Ethn. 4 : 174.) idetartozik a magy. *csalán* is.
165. vog. : T. *čalyo* kasza ; sense 163.
 kaz. tat. *čalyi* kasza ; sense (BÁL. II. 91.).

166. vog. : É. *šqlwé* kasza; sense IV. 417.

? vö. csuv. *šava* kasza | cser. *sava* id. (NyK. III. 417.)

167. vog. : É. *šān* eszmélet; besinnung; *šānēñ nē šānēmne ti jojtāsēm* eszméletes nő im eszméletemre jutottam III. 425. | P. *sonēti* észrevesz; wahrnehmen 21.

vö. oszm. *žan* áme, vie (Bt. I. 594.) < perzsa *žan* áme, esprit (ZENK. 345c.).

cser. *čon* lélek; anima, *šonem* gondolni, denken (NyK. IV.).

168. vog. : FL. *saŋli* csendül; klirren IV. 39. *saŋka* harang; glocke IV. 68. | T. *čay* harang, glocke IV. 403. *čoyi* zúg, sausen 313. *čonti* csörget, klirren machen 327.

kaz. tat. *čay* harang; glocke *čay kakmak* harangozni, láuten (BÁL. II. 90.) | csuv. *čan* harang; колоколъ (ZOL. 101.) | alt. *žay* id. (ZOL. 101.) | oszm. *čāy* cloche (Bt. I. 587.).

osztj. : É. *šaykan* glocke; *šaykan-žot* glockthurm (AHLQV. Nord. O. 138.) | cser. *čang* harang, glocke *čankarem* harangozni, láuten (NyK. IV. 373.) | zürj. *žynjan* id. (AHLQV. 138.)

169. vog. : KL. *suntēx* láda; kisten 46. | T. *šantax* láda, szek-rény; kisten, kasten IV. 362. *šantaxk* IV. 361. id.

kaz. tat. *sandik* (BÁL. II. 132.) láda; kiste, koffer | csuv. *sonday* id. (ZOL. 62.) | oszm. *sandik* id. (az arabból.)

cser. *sindik* (NyK. 4 : 381.) | md. *sunduk* | zürj. *sunduk* id. | votj. *sandik* (NyK. 18 : 134.). — Megvan az oroszban is: сундукъ id.

170. vog. : AL. *šqrt* csuka; hecht | *sart*, *sārt*, *sört* (AHLQV. Wog. W. 49.). A végzetre nézve vö. 31, 79, 94.

kaz. tat. *čurtan* csuka; hecht (BÁL. II. 99.) | csuv. *šurtan* id. (Ethn. 4 : 181.) | jak. *sordon* id.

osztj. : É. *sört* D. *šqrt* id. (NyK. 26 : 40.) | votj. *čurtan* (Votj. Szót. 330.) — vö. még szam. K. *šortan* hecht (AHLQV. Sam. W. 183.).

171. vog. : L. *šortä* fenyő-szilánk, gyertya | K. *šārte* (*šoarta* AHLQV.) id. (Ethn. 4 : 175.) | T. *čqrtq* id.

csuv. *šorda* gyertya (Ethn. 4 : 175.).

cser. *sorta*, *sarta* (NyK. IV.) | magy. *gyertya*.

172. vog.: T. *šqu*, *šqu* egészséges, ép; gesund | AT. *šqlen qlantén* egészséges vagy (köszönési forma); bist gesund 321.

kaz. tat. *sau* ép, egészséges, gesund (BÁL. II. 130.) | bask. *sav* egészséges (NyK. 17 : 376.) | oszm. *sag*, *saa* id.

173. vog.: É. *sqwét* bödöny; bottig III. 21. | KL. *saut* id. III. 485.

kaz. tat. *sauit* edény, tartó; geschirr, hälter (BÁL. II. 130.) | csag. *saut* gefäss.

votj. *savit* id. (NyK. 18 : 120.)

174. vog.: É. *sül*, *süli* ősz; grau II. 325. | *süliti* II. 299. megőszül: grau werden | T. *cöl* ősz; *cölné ujusem* megőszültem 321.

kaz. tat. *čala* őszbe csavarodott; gräulich (BÁL. II. 91.) | baks *sal* szürke, fehéres szürke (NyK. 17 : 376.) | oszm. *čal tête grise*, *grisâtre*, *vieillard* (ZENK. 343b.).

cser. *čal* ősz; grau (NyK. IV.).

175. vog.: T. *čumláx* fazék; topf IV. 356. *čumláx* 258. id. | ? É. *sümjéx* éléskamra, pajta; speisekammer III. 299. *sömjéx* III. 80. *sümléx* II. 397. id. | K. *šomlěx* id. *šomlěx* I. 166.

kaz. tat. *čümläk* fazék; topf (BÁL. II. 98.) | azerb. *čömläk* id. A metathesisre nézve vö. 45.

176. vog. É. *sun* szán; schlitten | L. *šun* id. | K. *šon*, *šun* id. | T. *šun* id.

kaz. tat. *čāna* szán (BÁL. II. 90.).

magy. *szán* id.

177. vog.: T. *čuprāk* rongy; fetzen 309.

kaz. tat. *čüprāk* id. (BÁL. II. 98.)

178. vog.: T. *čuraxai* kis csuka; kleiner hecht (Ethn. 4 : 176. alt. *čaraxan* хариҫъ (salmo thymallus) tomolykó-hal; aesche (Altgr. 289.) — mong. *caraxaj* csuka (Ethn. 4 : 176.) | tunguz *curukai* (NyK. 21 : 125.) id. | burj. *surxai*, *curxai* id. (NyK. 21 : 125.)

votj. *čorig*, *šorig* (hal) | magy. *sőreg*.

179. vog.: T. *čuškhq* disznó; schwein IV. 403.

kaz. tat. *čučka* disznó; schwein (BÁL. II. 97.).

koib. kaz. *šoišqa* (RADL. Ph. 131.) | csuv. *sisna* id. (Ethn. 4 : 179.).

cser. *sisna* id. (NyK. 4 : 398.) — vö. szam. K. *šoška* schwein (CASTR. Sam. W. 183.).

180. vog.: É. *tāmpéx* tabak; dohány (AHLQV. Wog. W. 57.) | K. *tāmpéx* burnót IV. 291.

vö. oszm. *tumbeki* sorte de tabac à fumer, que l'on fume dans le narguilé (Bt. I. 546.) < perzsa *tembagu* (ZENK.) | kaz. tat. *tāmāke* dohány (BÁL. II. 110.).

osztj. D. *tanibak* id. (NyK. 26 : 34.)

181. vog.: *tār, toar* schiesspulver (AHLQV. Wog. W. 57.).

kaz. tat. *dari* lőpor (a perzsából).

votj. *dari* (NyK. 18 : 137.) | cser. tar. id.

182. vog.: K. *tās* tál; schüssel III. 357. *toqs* id. II. 229.

kaz. tat. *tas* mosdómedence; waschbecken (BÁL. II. 106.) | oszm. *tās coupe, tasse* (ZENK. 246a.) < arab-perzsa *tās* écuelle, coupe, vase, tasse (ZENK. 389c.).

183. vog.: T. *tārās* ablak, fenster 309.

kaz. tat. *tārāzā* ablak (BÁL. II. 110.) | vö. bask. *tereze* ablak (NyK. 17 : 374.) (a perzsából).

osztj. D. *terede* оконница (ablakráma, ablak) (NyK. 26.).

184. vog. É. (*majt-*)*tērpi* (máj)-pép IV. 419.

vö. oszm. *terbije* lé, mártás; sauce.

185. vog.: T. *tikēs* egyenesen; gerade 322.

kaz. tat. *tigez* egyenlő, gleichmässig, gleich (BÁL. II. 115.) | csag. *tiges* id. | csuv. *tigis* eben, gleich, glatt (РОВНЫЙ) (ZOL. 81.).

votj. *tegis* steil, gerade, gleichmässig (NyK. 18 : 108.).

186. vog.: T. *tx̄l̄q̄* mütze; sapka 321.

mis. tat. *takja* kappchen (PAAS. 53.) | kaz. tat. *takja* vállszalag; a vereshagymának magot termő dudvás szára; achselband; rohrstengel des zwiebels (BÁL. II. 104. МАСНМ. 41.) | csuv. *toxja* дѣвичья шапочка | oszm. *takije* haube, mütze (ZENK. 247b.) < arab *tākiat* vulg. *takja* kleine mütze (ZENK. 592a.).

md. Sel. *takjä* mütze (PAAS. 53.).

187. vog.: T. *tqlyúltqp* tiló; flachsbrecher IV. 402.
kaz. tat. *talki* tiló; hanfbrecher; *talki* tilolni, hanf brechen
(BÁL. II. 109.) | csuv. *tíli* tiló (Ethn. 5 : 32.).
magy. *tiló*, *tilolni*.
188. vog.: É. *tānyx*: *jamés lūw-tānyxpānēl* jeles lópatás voltában
I. 63. | K. *lō-tānykh-pāt-sōpékēt* lópata-patkók.
kaz. tat. *tįjak*, *tojak* lókörom, pata (BÁL. II. 118.) | csag.
tujnak, *tįjak* BUDAG. I. 410. | alt. *tujgak* id. (NyK. 18 : 85.) | jak.
tyjax (körülbelül *tuńax*; *j* = orron keresztül ejtett *j*) hufen
(BÖHTL. 108.) | oszm. *tįnak* huf; klaue.
votj. *įįjak* huf (NyK. 18 : 85.).
189. vog. *tonux*, *tonuq* (AHLQV. Wog. W. 60.) tanú; zeuge.
kaz. tat. *tanik*, *tanikēi* tanú; zeuge (BÁL. II. 106.) | csag.
tanuk id.
osztj. D. *tana* tanú (NyK. 26 : 34.) | votj. *tanis* tanú (Votj.
Sz. 343.) | cser. *tanik* id. (NyK. IV.) | magy. *tanú*.
190. vog.: E. *tāri'* darú; kranich | KL. *tōri* id. | T. *tāru* id.
szoj. tat. *tura* id. | jak. *turuja* darú (BÖHTL. 109.).
osztj. É. *tāra* kranich (AHLQV. Nord. O. 146.) | D. *tarax*, *tarēx*
id. (NyK. 26 : 35.) | votj. *tari* id. | magy. *darú*.
szam. K. *turna*, *tura* id. (CASTR. Sam. W. 181.)
Úgy látszik ugyanazon szónak más korbeltől átvétele vog.:
É. *turuj* sas, turuj; eine art adler II. 299. | KL. IV. 315. *turi* id. |
P. *turi* III. 533. | vö. magy. *turul*.
191. vog.: KL. *tōs* tiszta; rein 18.
kaz. tat. *taza* tiszta (BÁL. II. 106.) | csuv. *taza* id. (ZOL. 79.)
< perzsa *tāze* frisch, grün, jung (ZENK. 245c.).
md. M. *taza* rein (PAAS. 54.) | cser. *taza* id. | votj. *tazar* sich
reinigen (NyK. 18.).
192. vog.: T. *tas* tar, kopasz.
kaz. tat. *taz* id. (BÁL. II. 106.) | oszm. *taz* chauve (ZENK.
589 c.).
md. *taz* id. (PAAS. 54.) | votj. *taz* (NyK. 18.) | magy. *tar*.
193. vog.: É. *tōtēr* tatár IV. 425.
kaz. tat. *tatar* tatár (BÁL. II. 105.).

194. vog. : T. *tquç* tyúk, huhn ; *tquç-pou* csirke 308.

kaz. tat. *tauik* tyúk (BÁL. II. 104.) | oszm. *tauik*.

magy. *tyúk*.

195. vog. : É. *tumrä* tambura IV. 153. *tumranli* tamburázik III. 379.

kaz. tat. *dumbra* három hangú czitere ; dreisaitige zither (BÁL. II. 130.). (? az oroszról.)

196. vog. : P. (*jel-*) *türti* kifog (lovat).

kaz. tat. *tuar-* kifogni (befogott marhát) ; ausspannen, losspannen (BÁL. II. 125.) | csuv. *tuvaras* id.

cser. *torta* rúd, szekérrúd ; *tuaraš* kifogni a lovat (NyK. 4 : 411.).

197. vog. : K. *tuselaht* sózódik (NyK. 11 : 307.).

Alapszava a kaz. tat. *toz* só ; salz (BÁL. II. 118.) | jak. *tüs* salz (BÖHTL. 110.) | oszm. *tus* id.

szam. K. *thus* salz (CASTR. Sam. W. 187.).

198. vog. : T. *tus* egyenesen, jól, biztosan ; gerade, gut, sicher adv.) 322. (*il-*)*tusäti* kiegyenget, egyenlővé tesz, tapos ; glatt machen, gleich machen 310.

kaz. tat. *töz* egyenes, igaz, becsületes, függőleges derék ; gerade, senkrecht, gerecht, rechtschaffen | *töz-*, *tözä-* egyenesíteni, igazítani, rendezni, szerkeszteni ; gerade machen, zurecht machen, in ordnung bringen, ordnen (BÁL. II. 122.) | ujjg. *tüz*, *töz* sima, sík ; glatt, eben | csag. *töz*, *tüz* id. | csuv. *türe* sima, egyenes | oszm. *döz*, *düz* sík, sima.

cser. *tör*, *török*, *török* egyenes, igaz (NyK. 4 : 392.) (a csuvasból) | votj. *tözö* : *tözötem* ohne ordnung, uneingerichtet, ungeordnet (NyK. 18 : 107.).

199. vog. : P. *tusjéç* por ; staub 13. | AL. *tusjéç* id. 77. (Talán tátár *-lek* képzővel?)

Alapszava oszm. azerb. *toz* staub.

votj. *tuzon* staub (NyK. 18 : 125.).

200. vog. : K. *tušmën* ellenség ; feind IV. 117.

kaz. tat. *došman* ellenség ; feund (BÁL. II. 129.) | csuv. *tušman* id. (ZOL. 87.) | kirg. *dušpan* (ZOL. 87.) | alt. *tušman* (Altgr. 276.) | oszm. *düšmen*, *düšmân* id. (ZENK. 429. b.) (a perzsából).

md. *dušman* böser zauberer, hexenmeister (PAAS. 57.) | votj. *dušmon*, *tušmon*, *tišmon* hass feindschaft (NyK. 18 : 138.) | cser. *tušman* rossz szellem; böser geist (NyK. 3 : 399.).

201. vog. : T. *uilaqlép* gondolkozó; denker.

kaz. tat. *ajla-* gondolkozni, eszmélni; denken, sinnen (BÁL. II. 33.).

202. vog. : L. *uli* előfogat; подвода | K. *volow* id. | P. *vulu* id. (Ethn. 5 : 166.) (MUNKÁCSI.)

köz. tör. *olak*, *ulak*, *ulau* teherhordó állat, fogat, előfogat (VÁMB.). — cser. *úla* előfogat, fris ló (NyK. 4 : 351.)

203. vog. : É. *ūr* tolvaj; dieb II. 70.

vö. kaz. tat. *urla-* lopni, stehlen (BÁL. II. 35.).

magy. *or-* (*orozni*) id. — de vö. or. *воръ* tolvaj.

204. vog. : T. *urgle* arat; mähén 167. *vqrlayti* aratni | *urelenä* ernte; aratás; *urelap* schnitter; arató (AHLQV. 63.) *vorex* sarló K. 352.

kaz. tat. *ur-* aratni, ernten; *urjala-* aratgatni, öfters (hie u. da) ernten (BÁL. II. 35.); *urak* sarló; sense.

? magy. *arat-* (MUSz. 751.).

205. vog. : T. *učax* tűzhely; herd.

kaz. tat. *učak* tűzhely; herd (BÁL. II. 33.) | csag. *učak* id. (VÁMB. Stud.) | esuv. *vočax* горнь (ZOL. 28.) | krm. leb. *ožak*, kamin, ofen, herd (RADL. W. 1136.) | bask. *osag* tűzhely (NyK. 17 : 373.).

cser. *vacak* id. (NyK. 4 : 417.), *vozak*, *vocak* id. (ZOL. 28.)
votj. *učog*, *ucog* herd (NyK. 18 : 93.).

206. vog. : T. *usakhel* lassan, langsam.

kaz. tat. *ozak* sokáig tartó, huzamos; langwährend, andauernd. A vog. szó *-l* módhatározó ragot mutat.

207. vog. : T. *uteš* : *ūtšēsēn jūtšēm* olcsón vásároltam; ich habe billig gekauft.

kaz. tat. *ožoz* olcsó | billig, wohlfeil (BÁL. II. 28.).

208. vog. : *vōntēr* vidra; otter, flussotter; *vqntért* id. 191. | P. *vqntért* id. III. 521. *vandért* id. (NyK. 23 : 424.) | T. *vqntérqat*

id. 162. — osztj.: É. *vondir, ondir* otter (AHLQV. Nord. O. 157.);
D. *vqnter* vidra (NyK. 26 : 56.).

A vogul és osztják alakok alkalmasan csuvas jövevényszóknak vehetők fel; vö. csuv. *udur xundur* боберъ (ZOL. 22 : 99.) (vö. 194.). Evvel szemben vog. *xuntél* (l. 47.) más török nyelvből került volna (vö. NyK. 23 : 434.; 24 : 77.; 24 : 498.; 24 : 207.; 25 : 57. Ethn. 4 : 178.).

GOMBOCZ ZOLTÁN.

Minta. Tudvalevő dolog, hogy ezt a lapp eredetű szavunkat SAJNOVICSNAK köszönhetjük. «Nuper — írja Demonstratiójában (Tyrn. 80. 83) — dum Posonii apud R. Patrem FALUDI versarer, eique mea manuscripta obiter inspicienda porrigerem, primo intuitu in vocem latinam *forma, exemplar, modulus* incidit. Ungari id vocant, a latinis mutuato vocabulo *Forma*, sed Lappones dicunt *Minta*, magis certe Ungarice quam nos, *modulus* enim ab Ungaris rectissime diceretur *Minta*, seu: *sicut illud* . . . Hæc et similia in augmentum linguæ patriæ insigniter servient». És a lapp *minta* szó csakugyan meghonosodott a magyarban. De még érdekesebbé teszi a dolgot az, hogy a lapp *minta*, *mynta* szónak nem is «muster», hanem «moneta, münze» a jelentése (l. FRIIS szót.); előfordul *münt* alakban is (l. QVIGSTAD, Nord. Lehnw. 236), és nem egyéb mint a svéd-norvég *mynt* (= ném. *münze*, lat. *moneta*) szó átvétele. A tévedésért azonban nem SAJNOVICST kell okolnunk; ő a szót valószínűleg a saját hallomása után jegyezte föl, de a jelentését nem tudván, LEEEM szótárából kereste ki. Ebben pedig (1 : 843) ezt találta: «*Mynt, en Mønster* at giøre noget efter, en Model, *forma, exemplar.*» Ez az értelmezés pedig hibás, s a hiba úgy eshetett meg, hogy a szótár szedője a *mynt* előtt álló «muster» jelentésű *myntstar* (*münstar, minstar*) értelmezését találta a *mynt* mellé szedni, amazt a szót pedig kihagyta. (Erre az vezetett rá, hogy FRIIS szótárában *minta* előtt közvetlenül *minstar*.) Ez a mi *minta* szavunk története. Sz. J.